

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Locus of control u nezaměstnaných osob

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

Sociální politika a sociální práce

Autor: Jan Pařha

Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Ondrášek Ph.D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „**Locus of control u nezaměstnaných osob**“ jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské/diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 9.8. 2021

.....

Jan Pařha

Poděkování

Poděkování bych rád věnoval mému vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Stanislavu Ondráškovi Ph.D., za vstřícnost, ochotu, trpělivost a v neposlední řadě také odborné vedení a poradenství, které mi poskytoval po celou dobu psaní této bakalářské práce. Ve druhé části, bych rád poděkoval všem respondentům, kteří se zapojili do výzkumu v rámci této práce.

Locus of control u nezaměstnaných osob

Abstrakt

Téma locus of control (LOC) není dosud ve společnosti příliš známé, avšak týká se každého z nás. U každého člověka hraje právě locus of control důležitou roli například při rozhodování a řešení životních situací. Naše následná rozhodnutí mohou plynout z orientace našeho LOC k internímu či externímu pólu.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit locus of control u nezaměstnaných lidí registrovaných na Úřadu práce v okrese Český Krumlov. Pro tuto práci jsem použil kvantitativní výzkum s dotazovací metodou, která byla realizována pomocí standardizovaného dotazníku v online podobě. Data získaná během výzkumu byla zapsána do matice v MS Excel a dále vyhodnocena statistickým programem IBM SPSS Statistics. Testování hypotéz proběhlo za pomoci Pearsonova chí-kvadrát testu.

První výzkumná otázka zjišťovala, jaký LOC se u nezaměstnaných vyskytuje častěji. Hypotéza č. 1 zjišťovala vliv věku na LOC u nezaměstnaných. Dle výsledků získaných v rámci mého výzkumu se tato hypotéza nepotvrdila. Druhá hypotéza zkoumala vliv délky nezaměstnanosti na LOC u nezaměstnaných osob. Zde výsledky výzkumu hypotézu potvrdily a bylo zjištěno, že u dlouhodobě nezaměstnaných převažuje externí LOC.

Výsledky mého výzkumu by mohly pomoci zkvalitnit sociální práci s nezaměstnanými klienty. Nezaměstnaným lidem by tato práce mohla usnadnit volbu postupu při řešení jejich sociální situace.

Klíčová slova

Locus of control; nezaměstnanost; nezaměstnaní lidé; sociální důsledky;

Locus of control of unemployed people

Abstract

The topic of locus of control (LOC) is not well known in society yet, but it concerns all of us. The LOC plays an important role in all people's life, for example, in decision-making and in dealing with life situations. Our subsequent decisions may result from the orientation of our LOC to the internal or external pole.

The aim of my bachelor thesis was to find out the LOC in unemployed people registered at the Labour Office in Český Krumlov district. For this thesis I used a quantitative research with a questionnaire method, which was implemented using a standardized questionnaire. The data obtained during the research were entered into a matrix in MS Excel and further evaluated using the IBM SPSS Statistics program. Hypothesis were tested by Pearson chi-square test.

The first research question was designed to find out which LOC is more common among the unemployed. Hypothesis 1 investigated the effect of age on LOC among the unemployed. According to the results obtained in my research, this hypothesis wasn't confirmed. The second hypothesis examined the effect of duration of unemployment on LOC among the unemployed. The research results confirmed the hypothesis. It was found that external LOC prevails among the long-term unemployed.

The results of my research could help to improve social work with unemployed clients. This thesis could facilitate the choice of action in dealing with their social situation of unemployed.

Key words

Locus of control; unemployment; unemployed people; social consequences;

Obsah

Úvod	8
1 Locus of control.....	9
1.1 Vznik pojmu locus of control.....	9
1.2 Sociální učení J.B. Rottera	9
1.3 Pojem locus of control dle Rottera.....	10
1.4 Pojem locus of control dle H. Levensonové	11
1.5 Další škály používané k měření locus of control	12
1.6 Locus of control u nezaměstnaných lidí.....	12
2 Nezaměstnanost.....	14
2.1 Definice nezaměstnanosti.....	14
2.2 Frikční nezaměstnanost	14
2.3 Strukturální nezaměstnanost	14
2.4 Sezónní nezaměstnanost	15
2.5 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost.....	15
2.6 Krátkodobá nezaměstnanost.....	15
2.7 Dlouhodobá nezaměstnanost.....	16
3 Sociální důsledky nezaměstnanosti	17
3.1 Ztráta zaměstnání	17
3.2 Sociálně patologické jevy nezaměstnanosti	17
3.3 Kriminalita	17
3.4 Užívání návykových látek.....	18
3.5 Sebevražedné pokusy	18
4 Cíl práce a výzkumné otázky	19

4.1	Cíl práce	19
4.2	Výzkumné otázky.....	19
4.3	Výzkumné hypotézy.....	19
4.4	Operacionalizace	19
5	Metodika	20
5.1	Metody a techniky sběru dat	20
5.2	Forma dotazníku.....	20
5.3	Realizace výzkumu	21
5.4	Samovýběr.....	21
5.5	Charakteristika výzkumného souboru.....	21
6	Výsledky	22
6.1	Popisná statistika.....	22
6.2	Statistické vyhodnocení dat ve vztahu k hypotézám.....	39
7	Diskuze	41
8	Závěr	45
9	Seznam použitých zdrojů	46
10	Seznam příloh.....	50
11	Seznam zkratk	54

Úvod

Locus of control je pojem, který se týká nás všech. Každý v průběhu svého života inklinujeme k internímu nebo externímu pólu LOC, nebo alespoň balancujeme na jejich okraji. Nezaměstnanost je dle mého názoru stav, který s locus of control úzce souvisí, neboť hraje svou roli například při opětovném hledání zaměstnání.

Jako téma mé bakalářské práce jsem si zvolil locus of control u nezaměstnaných osob. K této volbě jsem se rozhodl z důvodu mého zájmu o tuto cílovou skupinu. Lokalitu, tedy okres Český Krumlov jsem si zvolil z důvodu mého bydliště.

Moje bakalářská práce se skládá ze dvou částí. Teoretické a praktické. V úvodu teoretické části se věnuji pojmu locus of control, popisuji jeho vznik, představuji zakladatele tohoto pojmu, další vědce, kteří se tomuto pojmu věnují následně měření LOC a v závěru vztahu LOC a nezaměstnaných lidí. Ve druhé části teorie popisují pojem nezaměstnanost. Definují pojem, její druhy a na konci se věnují sociálním důsledkům nezaměstnanosti.

Praktická část je věnována výzkumu, který byl realizován v rámci této bakalářské práce. V úvodu je uveden cíl, výzkumné otázky a hypotézy. V další části je rozepsána metodologie, popsán výzkumný soubor. Následuje prezentace výsledků pomocí grafů a tabulek. Závěr je věnován diskuzi, kde výsledky mého výzkumu porovnávám s odbornou literaturou.

1 Locus of control

V této kapitole se blíže zaměřím na pojem locus of control. Budu se snažit přiblížit vznik tohoto termínu, kdo tento termín definoval, proslavil a jaký byl jeho další vývoj. V další části této kapitoly si detailněji rozebereme strukturu a druhy locus of control a představíme si hlavní představitele, kteří pojem locus of control studovali a dále jej rozvíjeli. Na závěr této kapitoly se budeme věnovat měření LOC a spojitosti locus of control s nezaměstnanými lidmi.

1.1 Vznik pojmu locus of control

Jednotný překlad termínu locus of control do dnes nebyl ustanoven, proto se můžeme u řady českých autorů setkat s odlišným překladem. Například autoři Výrost et al. (2008) překládají tento termín jako „*místo kontroly*“. Dle Nakonečného (2009) je možné použít překlad „*středisko kontroly*“ nebo také „*těžiště kontroly*“. Dále se můžeme setkat také s překladem „*lokalizace kontroly*“ který uvádí autor Kebza (2005). Samozřejmě je možné, a dle mého názoru i více praktické zanechat tento termín v původním, anglickém znění, a to locus of control dále jen LOC.

1.2 Sociální učení J.B. Rottera

Locus of control vzniká z Rotterova sociálního učení. V této teorii autor J. B. Rotter (1966) popisuje několik proměnných, které jsou očekávání, chování, hodnota posílení a také psychologická situace. Těmto proměnným se dále autor Rotter (1966) věnuje ve svém díle s názvem *Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement*, kde vysvětluje, jak tyto proměnné ovlivňují rozhodování daného jedince. Proměnná *chování* má podle Rottera určovat chování člověka ve specifické situaci, další proměnnou, kterou se autor zabýval je *očekávání*. Tuto proměnnou autor definuje, jako pravděpodobnost že určitý druh chování povede ke konkrétnímu cíli. Toto dále rozděluje na dva protichůdné póly. Z vysokého očekávání neboli expektance vyplývá, že člověk má silný dojem toho, že jeho chování povede ke správnému cíli a naopak nízká míra expektance signalizuje pochybnost jedince, že by pomocí svého chování mohl dosáhnout cíle. Očekávání, které vyplývá z předešlých zkušeností člověka a ovlivňuje míru expektance, autor nazývá generalizované očekávání. Jako další faktor Rotter (1966) popsal *hodnotu posílení*. Tato proměnná pojednává o tom, jak moc důležité je pro člověka dosáhnout daného cíle. V situaci, kdy je výsledek pro jedince stěžejní nebo

pokud si ho velmi přeje v tuto chvíli má tento pocit velmi velkou hodnotu posílení. Na druhou stranu člověk, který se chce tomu cíli vyhnout nebo by si přál tento cíl oddálit v tuto chvíli, můžeme hovořit o nízké hodnotě posílení. Poslední proměnou, kterou v této studii Rotter (1954) popisuje je *psychologická situace*, která představuje individuální prostředí ve kterém, se jedinec nachází a následně zvolí určité chování.

1.3 Pojem locus of control dle Rottera

S termínem LOC se poprvé setkáváme v roce 1954, kdy na základě svého více než desetiletého výzkumu tento jev pojmenoval americký psycholog Julian B. Rotter, který v roce 1966 publikoval výsledky svého výzkumu pod názvem *Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement*. Z tohoto vychází autor Blatný et al. (2010), který popisuje LOC jako přesvědčení daného člověka o tom, zda je schopný řídit a ovlivňovat svůj osud sám, nebo na vývoji jeho osudu mají větší vliv vnější činitele nebo také náhoda. J. B. Rotter (1966) uvedl teorii, ve které definuje dva póly. Tyto póly rozdělil na interní, tento zastupuje pocit jedince, kdy je přesvědčen o tom, že má absolutní kontrolu nad svým osudem a děním kolem sebe a pól externí, který převažuje v případě, když má člověk pocit, že za jeho osud a dosavadní život můžou externí vlivy jako například štěstí nebo naopak smůla. Autor Lefcourt (2017), který vychází z Rotterovy teorie, uvádí, že na základě tohoto můžeme rozdělit osoby s vnitřním LOC tzv. „*internalisty*“ a osoby s vnějším LOC na tzv. „*externalisty*“. Rotter (1966) také tvrdí, že internalisté, tedy lidé s vyšším stupněm interního LOC, připisují úspěchy převážně své osobnosti. K tomuto autor Kebza (2005) dodává, že tento typ lidí s interním LOC je více aktivní při řešení obtížných životních situací, než lidé s externím LOC.

J. B. Rotter (1966) definoval unidimenzionální škálu s názvem I-E anglicky *Internal-External Scale*, tato škála měla pomoci zjistit, zda u jedince převažuje interní či externí LOC. Škálu tvoří 29 otázek s nuceným výběrem odpovědi a 6 otázek, které nabízejí respondentovi dvojznačnou odpověď. Dle Dixona (1976) je 23 klíčových otázek pro zjištění LOC. Tedy lze získat rozmezí bodů od 0 do 23. Pokud jsou respondentovy odpovědi vyhodnoceny a jejich celkový bodový zisk je blíže k 0, pak se podle Rottera (1966) jedná o internalistu, pokud výsledný skóre má blíže k hranici 23 pak se jedná o respondenta vyhraněného k externímu LOC.

Tato škála byla v minulosti velmi kritizována mnohými psychology z důvodu její unidimenzionality a také kvůli nuceným odpovědím. Kritiky této škály byli například autor Dixon (1976) nebo také autorka Levensonová (1973), která na Rotterovu škálu později navazuje. Plháková (2011) uvádí, že i přes kritiku byla škála I-E používána v minulosti a v současnosti se můžeme také setkat s výzkumy, které používají tuto škálu v originálním znění.

1.4 Pojem locus of control dle H. Levensonové

Americká psycholožka Hanna Levensonová (1973) byla jednou z kritiků Rotterovy unidimenzionální I-E škály. Vyčítala Rotterovi, právě již zmiňovanou unidimenzionalitu této škály. Levensonová byla přesvědčena o tom, že LOC se lépe zkoumá multidimenzionálně, tedy pomocí více dimenzí. Toto přesvědčení stálo za vznikem nové škály jménem IPC anglicky *Internal – Power others – Chance scale*. V této škále autorka Levensonová (1975) definuje 3 dimenze. V první dimenzi je obsažen interní LOC, v druhé a třetí se setkáváme s LOC externím, který je rozdělen na dvě části, a to na kontrolu vlivnými lidmi a kontrolu náhodou. Dle autorů Helperta a Hilla (2011), můžeme za proměnnou, která nese název kontrola vlivnými lidmi dosadit také kontrolu rodiči, politickými vůdci nebo Bohem.

IPC škála je sestavena ze tří subškál, tedy **Interní LOC**, **Kontrola vlivnými lidmi** a **Náhoda**. Každá tato škála obsahuje 8 položek, které respondent jednotlivě hodnotí na Likertově stupnici, která obsahuje šest možností volby. Celou IPC škálu tedy dohromady tvoří 24 položek a ta je v této formě předkládána respondentovi.

Levensonová (1973) také uvádí, jakým způsobem se její IPC škála odlišuje od Rotterovy I-E škály. Autorka zde nalézá pět základních rozdílů, které popisuje.

- Na rozdíl od nucené volby, která je pro škálu I-E typická, škála IPC využívá Likertovu šestibodovou škálu, a obsahuje 3 nezávislé subškály.
- Ve škále IPC jsou jednoznačnější formulace než v I-E škále.
- Zkreslení, které způsobuje sociální desirabilita je v rámci jednotlivých subškál v IPC zanedbatelné.
- Rozdíl mezi škálou I-E a IPC je také ten, že škála IPC formuluje všechny výroky takovým způsobem, aby se konkrétně týkaly daného jedince. Díky tomuto je

možné pozorovat, do jaké míry má jedinec pocit, že má kontrolu nad děním v jeho životě a nevychází ze zkušeností většinové populace.

- Subškály obsažené ve škále IPC vykazují mezi sebou značný stupeň podobnosti.

1.5 Další škály používané k měření locus of control

Po vytvoření Rotterovy základní I-E škály a následném navázání a předělání tohoto konceptu psycholožkou Levensonovou, začaly vznikat další škály, které byly uzpůsobeny na určité oblasti. Díky svému zaměření na určitou oblast zkoumání LOC, mohly poskytovat validnější výsledky, než obecnější škály I-E a IPC.

Při psaní mé bakalářské práce jsem narazil na několik zajímavých škál, které bych zde rád uvedl jako příklad.

Jednou z nejznámějších škál je škála s anglickým názvem *Multidimensional Health Locus of Control Scale*. Za touto škálou stojí trojice autorů Wallston, Wallston a De Vellis (1978). Autoři vycházejí z IPC škály autorky Levensonové (1975). Tato škála byla vytvořena k měření LOC chování, které souvisí se zdravím. Strukturu této škály tvoří tři proměnné, které jsou vnitřní LOC, kontrola vlivnými lidmi a kontrolu v kontextu chování které souvisí se zdravím člověka.

Jako další bych rád uvedl dotazník od autora A. Furnhama (1986) s názvem *Economic Locus of Control*. Tento dotazník slouží pro zjištění míry přesvědčení jednice o tom, jakou kontrolu má nad penězi a prací z hlediska svého života. V tomto dotazníku najdeme 40 otázek, odpovědi se zaznamenávají pomocí Likertovy škály. Tento dotazník obsahuje pět dimenzí. 1. Vnitřní náhoda, 2. Vnější náhoda, 3. Kontrola mocných lidí, 4. Poskytovatel řízení a 5. Povaha problému.

1.6 Locus of control u nezaměstnaných lidí

Tento jev popisují ve své studii autoři Tiggeman a Winefeld (1984), která byla zaměřena na absolventy škol, ve které zjistili, že u lidí, kteří jsou již rok nezaměstnaní, dochází k prohlubování deprese a zmenšení sebevědomí. Na základě tohoto autoři zjistili, že tito nezaměstnaní lidé jsou výrazně méně přesvědčeni o svém vlivu na tuto situaci.

U mnoha nezaměstnaných narážíme na názor či přesvědčení, podle něhož lidé soudí, že situace, ve které se nyní nachází, vznikla působením vnějších faktorů, například tedy

nedostatkem pracovních míst nebo nevhodným pracovním podmínkám. Tato představa jim pomáhá v nepříznivé situaci k udržení sebevědomí, ve své knize uvádí Mareš (2002). Nepřipouštějí si vliv vnitřních faktorů, tedy to, že jejich stav mají na svědomí oni sami. Dle autorky Šmajsové Buchtové (2002) někteří lidé dokonce získávají přesvědčení o tom, že najít si práci není v jejich silách, a proto nevidí smysl pokračovat v hledání zaměstnání.

Autoři Výrost et al. (2001) vysvětlují LOC u nezaměstnaných lidí na situaci, kdy dochází u daného ke hledání zaměstnání. Lidé, u kterých převyšuje vnitřní LOC disponují vyšší sebedůvěrou při hledání práce, jsou vytrvalejší a motivovanější. Osoby, u kterých se projevuje spíše vnější LOC je značná malá sebedůvěra, nerozhodnost, nevyrovnanost a sklony k útočnému jednání. Jako druhý pohled nabízejí autoři Výrost et al. (2001) scénář, kdy daný jedinec o práci přichází. V tomto případě, osob, u kterých převládá vnější LOC je možný projev hněvu a bezmoci, zatímco u lidí s vnitřním LOC se může objevit pocit studu a obvinění sebe sama ze selhání, na toto navazuje autor Lefcourt et al. (1984), který na základě svých studií tvrdí, že snížený socioekonomický status a nedobrovolná nezaměstnanost u lidí vedou k externímu LOC.

2 Nezaměstnanost

V této kapitole mé bakalářské práce se budu věnovat nezaměstnanosti, která je jedním ze zásadních témat mé práce. Je důležité zohlednit problematiku určitých forem, které mohou mít podle mého názoru významný podíl na LOC u nezaměstnaných lidí. V úvodu se pokusím přiblížit definici nezaměstnanosti, dále se budu zabývat rozdělením a definováním různých druhů nezaměstnanosti podle délky, formy či dobrovolnosti.

2.1 Definice nezaměstnanosti

Nezaměstnanost nelze přesně definovat, protože se na ní podílí mnoho kritérií, a proto není úplně jednoznačné, podle čeho bychom jí měli definovat. Já jsem si pro své účely zvolil variantu podle Vlčka (2005). Vlček (2005) uvádí, že nezaměstnanost se dá nejsnadněji definovat jako převis poptávky po práci nad nabídkou práce na trhu. Naopak definice toho, koho stát považuje za nezaměstnaného je jasná a skoro ve všech zdrojích stejně uvedená. Za nezaměstnaného se považuje pouze ten člověk, který je starší 15 let, dále se snaží aktivně najít práci a je schopný a ochotný během krátké doby nastoupit do zaměstnání (Musil, 2008). Jako doplnění bych dodal, že nezaměstnanost se týká pouze lidí od ukončení studia do odchodu do penze.

Holman (2016) uvádí, že nezaměstnanost v České republice má mnoho forem a můžeme jí rozdělit podle více kritérií, ať už podle příčiny vzniku nebo podle času a také podle dobrovolnosti. Já jsem si pro účel této bakalářské práce vybral pouze ty nejdůležitější a pro moji práci potřebné druhy.

2.2 Frikční nezaměstnanost

Mareš (2002) uvádí, že frikční nezaměstnanost se vyskytuje na trhu práce velmi často, může za to přirozený pohyb pracovníků. Autorka Šmajsová Buchtová et al. (2013) jako příklad vzniku uvádí, změnu zaměstnání u daného jedince a dále, že frikční nezaměstnaností tedy rozumíme tu dobu, od skončení jedné práce do začátku té nové. Jde o zcela přirozený jev na trhu práce.

2.3 Strukturální nezaměstnanost

Podle Sekerky (2007) strukturální nezaměstnanost vzniká, když umístění pracovních sil v určité oblasti neodpovídá požadavkům volných pracovních míst. Za hlavní příčinu

tohoto druhu nezaměstnanosti autoři Pošta et al. (2015), považují změny v ekonomice, čímž je způsoben úpadek v jednom odvětví, a naopak v jiném odvětví způsobí růst. Lidé jsou propuštěni z práce a je jim nabízena práce jiná, na kterou nemají dostatečnou kvalifikaci. Strukturální nezaměstnanost trvá déle, protože si lidé musí udělat rekvalifikační kurzy, aby mohli začít pracovat v jiném odvětví.

2.4 Sezónní nezaměstnanost

Autorka Šmajsová Buchtová et al. (2013) uvádí, že sezónní nezaměstnanost je závislá na poptávce po práci v určitých ročních obdobích. Můžeme ji pozorovat v zemědělství, stavebnictví. V zimním období klesá počet pracovníků v těchto odvětvích z důvodu nedostatku práce, a dochází k tomu, že tito lidé se v zimním období přihlašují do registru žadatelů o práci na úřadu práce, Jurečka (2010). Naopak u provozovatelů například lyžařských areálů v tomto období poptávka po pracovnících rapidně narůstá. Autor Schiller (2004), ještě uvádí tzv. letní nabídkový výkyv, který je způsoben vstupem studentů a jiných brigádníků na trh práce v tomto období.

2.5 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

Podle autora Holmana (2016) dobrovolná nezaměstnanost vzniká, když člověk hledá práci, ale klade si nesmyslné platové podmínky, které mu zaměstnavatel nemůže splnit. Po čase tito lidé ztrácejí zájem pracovat a místo práce se věnují jiným aktivitám a často žijí pouze ze sociálních dávek.

Autor Vlček (2005) uvádí, že nedobrovolná nezaměstnanost vzniká v situaci, když nezaměstnaný člověk je ochotný přijmout i málo placenou práci, ale nemůže najít poskytovatele, který by ho zaměstnal. Jako příčinu tohoto druhu nezaměstnanosti vidí autor Holman (2016) malý počet pracovních míst na trhu práce.

2.6 Krátkodobá nezaměstnanost

Toto rozdělení podle času jsem si nechal záměrně na konec, protože tím budu volně navazovat na další část bakalářské práce, která se týká sociálních dopadů nezaměstnanosti, které úzce souvisí s délkou trvajících nezaměstnaností u člověka.

Krátkodobá nezaměstnanost je taková, která nijak zásadně neovlivňuje status člověka a obecně trvá maximálně jeden rok Mareš (2002). Tato nezaměstnanost se vyskytuje například při dokončení studia nebo také při změně povolání. Samozřejmě zde může dojít k různým komplikacím, při kterých se doba prodlužuje, kdy člověk není zaměstnán, ale většinou krátkodobá nezaměstnanost nepřechází až do nezaměstnanosti dlouhodobé uvádí autor Holman (2016).

2.7 Dlouhodobá nezaměstnanost

Dalším druhem je dlouhodobá nezaměstnanost, kterou Mareš et al. (2003) definují jako nezaměstnanost, která má dobu svého trvání delší než jeden rok. Dále se autor Mareš (2002) ve své knize věnuje dlouhodobé nezaměstnanosti jako činiteli, který může způsobovat těžké sociální dopady jak na člověka, který je dlouhodobě nezaměstnaný, tak i na společnost. Schraggerová (2011) upozorňuje, že u takového člověka se může projevit ztráta motivace, deprese a samozřejmě vzniká napětí v rodině, které může vést až k rozpadu rodiny. Lidé, kteří nesou status dlouhodobě nezaměstnaného, jsou ohroženou skupinou lidí, u kterých roste výskyt sociálně patologických jevů, a tím se stávají ve společnosti nechtěnými.

3 Sociální důsledky nezaměstnanosti

V této části mé bakalářské práce se budu věnovat sociálním důsledkům a dopadům nezaměstnanosti. Nezaměstnanost má bez pochyb podíl na určitých sociálně patologických jevech, které se ve spojitosti s tímto jevem vyskytují. Každý člověk je nějakým způsobem závislý na zaměstnání, ať už z pohledu finančního nebo ze společenského hlediska nebo, pomocí zaměstnání dosahuje osobní seberealizace. Dále se budu podrobněji věnovat sociálním důsledkům, které jsou způsobeny dlouhodobou nezaměstnaností.

3.1 Ztráta zaměstnání

Ztráta zaměstnání je zásadní ranou pro člověka, se kterou se velmi těžko vyrovnává. Dokonce i plánovaný odchod ze zaměstnání způsobuje určitým lidem dočasný problém spojený s odchodem ze „zajetých kolejí“ a očekáváním něčeho nového, uvádí autor Potůček (2009). Člověk, který ztratí zaměstnání a v dohledné době žádné nenajde, pomalu ztrácí své dosavadní pracovní návyky, časový rozvrh dne a kontakt s lidmi. Dále nemůže uplatňovat své pracovní schopnosti, a to vede ke ztrátě postavení v rodině a společnosti Mareš (2002).

3.2 Sociálně patologické jevy nezaměstnanosti

Šmajsová Buchtová (2002) ve své knize uvádí, že s rostoucím počtem nezaměstnaných lidí ve společnosti také roste počet patologických jevů, které se u nezaměstnaných osob objevují. Mezi tzv. patologické jevy řadíme například alkoholismus, kouření, užívání drog, kriminalitu a také nárůst sebevražedných pokusů či dokončených sebevražd (Krebs 2007, Václavíková et al. 2009). Tyto patologické jevy často souvisejí s krizí v rodině, ztrátou hodnot, ztrátou úcty k autoritám či s alkoholismem, Mareš (2002).

3.3 Kriminalita

Autor Mareš (2002) ve své knize uvádí, že jednou ze zásadních důsledků nezaměstnanosti je také narušení vnímání času. K tomuto podle Mareše (2002) dochází stresujícími změnami ve vnímání času, které vedou k narušení časového povědomí jedince. Krebs (2007) na toto navazuje svým tvrzením, že čas přestává pro nezaměstnaného člověka hrát důležitou roli. Takový člověk začne propadat vlivu nudy a vyplňuje svůj den pasivními

nebo společensky nepřijatelnými aktivitami, mezi které patří například kriminalita. Kriminalita je jedním ze sociálně patologických jevů ve společnosti, podle studií, na které se obrací autor Mareš (2002) ve své knize, má kriminalita úzký vztah s nezaměstnaností. Autorka Šmajsová Buchtová et al. (2013) nahlíží na tuto problematiku z pohledu dlouhodobé nezaměstnanosti, která má za důsledek ztrátu výhledu do budoucna a tím může významně ovlivnit především mladé lidi a na základě této ztráty orientace na budoucnost může dojít k rezignaci jedince. Takový jedinec může hledat únik z těchto problémů životním stylem, který se vyznačuje rizikovými faktory, a to například závislostmi na drogách, omamných látkách nebo kriminalitou.

3.4 Užívání návykových látek

Mareš (2002) tvrdí, že dosavadní studie nepotvrdily jednoznačnou spojitost nezaměstnanosti a užívání návykových látek, ale potvrzuje, že osoby, které jsou v situaci bez práce, mohou tyto okolnosti dovést až k nadměrnému užívání návykových látek, ať už pití alkoholu nebo kouření cigaret, až po užívání tvrdých návykových látek. Dle autorky Václavíkové et al. (2009) se nezaměstnanost promítá také do psychické stránky člověka. V tomto případě může u nezaměstnaných lidí docházet ke ztrátě pocitu štěstí, snížení sebeúcty, nadměrnému stresu nebo také ke zneužívání návykových látek.

3.5 Sebevražedné pokusy

Mareš (2002) ve své knize uvádí, že sebevraždy dokonané nebo demonstrativní jsou odrazem psychických problémů, které s sebou nezaměstnanost přináší. Velký psychický tlak je způsoben společností a okolím, ve kterém se nezaměstnaný pohybuje. Člověk má pocit, že na něj společnost pohlíží jako na méněcenného, kvůli ztrátě příjmu se mu zmenšují finanční možnosti, které se odráží na rodině a celkovém přijetí od společnosti uvádí Goffman (2003). Tyto skutečnosti mohou vést až k sebevražednému jednání (Buchtová, 2002).

4 Cíl práce a výzkumné otázky

4.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zjistit Locus of control nezaměstnaných osob na Úřadech práce v okrese Český Krumlov.

4.2 Výzkumné otázky

VO1: Jaký typ locus of control se u nezaměstnaných lidí vyskytuje častěji?

VO2: Jaké faktory ovlivňují locus of control u nezaměstnaných?

4.3 Výzkumné hypotézy

H1: Na locus of control má vliv věk nezaměstnaných osob.

H2: Délka nezaměstnanosti má vliv na locus of control.

4.4 Operacionalizace

Dotazovaní uváděli věk v číselné podobě. Pro potřeby tohoto výzkumu byli na základě uvedeného věku respondenti rozděleni do čtyř věkových skupin.

Pro zjištění délky nezaměstnanosti respondentů bylo použito rozdělení dle autorů Mareše et al. (2003), kteří definují dlouhodobou nezaměstnanost jako stav, který trvá déle než 1 rok a krátkodobou nezaměstnanost Mareš (2002) uvádí jako stav nezaměstnanosti trvající maximálně 1 rok.

Locus of control respondentů byl vyhodnocen pomocí dosaženého skóru, který byl zjištěn na základě odpovědí uvedených v dotaznících.

5 Metodika

5.1 *Metody a techniky sběru dat*

Pro účel výzkumu této bakalářské práce jsem využil kvantitativní výzkumnou strategii, metoda dotazování byla realizována technikou standardizovaného dotazníku škály I-E dle J.B. Rottera (1966).

Kvantitativní výzkum je založen na vztahu kvalitně definovaných konceptů a jejich následným měřením uvádí autor Hendl (2017). Autor Hendl (2017) dále hovoří o tom, že cílem v takovém výzkumu je prozkoumat, popsat a dále potvrdit či vyvrátit pravdivost vztahu proměnných. Toto tvrzení dále doplňuje autorka Lindelová et al. (2016), která popisuje použití kvantitativní výzkumné strategie, při potřebě zjištění odpovědí na otázky Kolik? a Co?. Autoři Vodáková et al. (2014) píší, že pro správnou techniku výzkumu je důležité zvolit vhodný nástroj pro sběr, analýzu a následné vyhodnocení výzkumných dat. Jako základní techniky kvantitativního výzkumu Vodáková et al. (2014) uvádějí obsahovou analýzu, sociometrický test a dotazník.

Při realizaci mého kvantitativního výzkumu jsem pro získávání dat použil metodu dotazování pomocí anonymního standardizovaného dotazníku I-E škály J.B. Rottera. Chrástka (2016) hovoří, o určitých vlastnostech, které musí dotazník splňovat. Mezi takové vlastnosti patří validita, tedy platnost dotazníku, také reliabilita (spolehlivost) a v neposlední řadě praktické využití daného nástroje. Dle autora Giddense (2013) má standardizovaný dotazník pevně danou strukturu, která obsahuje seznam otázek, kde respondenti odpovídají danými možnostmi. Výhodou tohoto dotazníku je podle Giddense (2013) snadná práce se získanými daty, naopak jako nevýhodu uvádí omezený rozsah platnosti odpovědí.

5.2 *Forma dotazníku*

Dotazník se skládal celkem z 27 otázek. Jedna otázka byla otevřená a zbytek byl uzavřený. V úvodní části byl popsán důvod mého výzkumu a také zdůrazněna anonymita uvedených odpovědí. Následující část byla věnována instrukcím důležitým, k vyplnění dotazníku. První čtyři otázky sloužily ke zjištění demografických údajů. Ze zbylých otázek se vyhodnocovala míra LOC. Dotazník je uveden v příloze bakalářské práce.

5.3 Realizace výzkumu

Realizaci tohoto výzkumu jsem měl naplánovanou v rámci mé odborné praxe na ÚP. Chtěl jsem rozdávat dotazníky klientům ÚP, kteří by měli o výzkum zájem. Bohužel kvůli světové pandemii COVID-19 mi tato metoda byla znemožněna. Osobní kontakt s klienty byl omezený a po dohodě s mojí supervizorkou jsme tuto variantu zavrhlí.

Z tohoto důvodu jsem musel použít jinou variantu získání respondentů, pro dokončení mého výzkumu. Zvolil jsem tedy variantu dotazníku v elektronické podobě, na který jsem následně zaslal odkaz do internetových skupin, které jsou určené pro osoby hledající zaměstnání. Díky této webové podobě jsem narazil na jev samovýběru, který rozeberu v následujícím odstavci.

5.4 Samovýběr

Dle autorů Veisové et al. (2001), jde o data, která jsou vyplněna pouze dobrovolníky, tedy respondenty, kteří se chtějí zapojit do výzkumu a vyplnit daný dotazník. Autorky Kajanová a Kubelová (2009) popisují, že dobrovolnost vyplnění dotazníku může zvýšit validitu uvedených dat a také jako výhodu dotazníku na webových stránkách vidí možnost vyplnit dotazník ve chvíli vhodnou pro daného respondenta. Toto podle autorek Kajanové a Kubelové (2009) může zajistit pozitivní přístup respondenta a tím navýšit validitu dat.

5.5 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor této bakalářské práce tvořily osoby registrované na ÚP v okrese Český Krumlov. Reprezentativní vzorek tvořilo 447 respondentů při hladině významnosti 95 % a spolehlivosti 4. Návratnost online dotazníku činila 45,9 %.

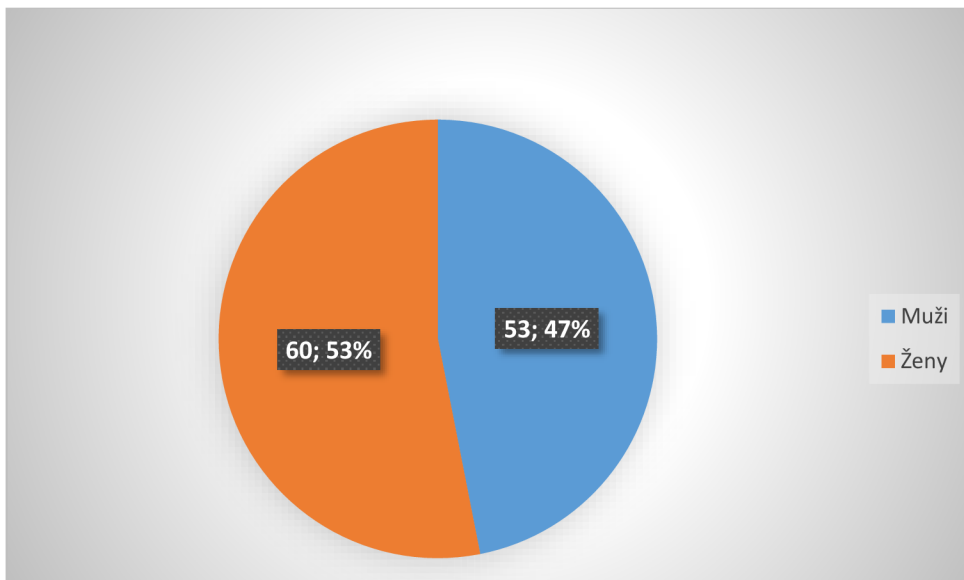
Sběr dat formou online dotazníku probíhal v období 60 kalendářních dnů v měsících březnu a dubnu 2021. Po opakovaném sběru dat nebyl reprezentativní vzorek naplněn. Šetření se zúčastnilo 113 respondentů, kteří odpovídali požadavkům mého výzkumu.

6 Výsledky

V této kapitole se budu zabývat analýzou dat, které jsem získal z vyplněných dotazníků. Výsledky tohoto výzkumu jsou prezentovány pomocí grafů a blíže rozebrány pomocí popisků pod nimi.

6.1 Popisná statistika

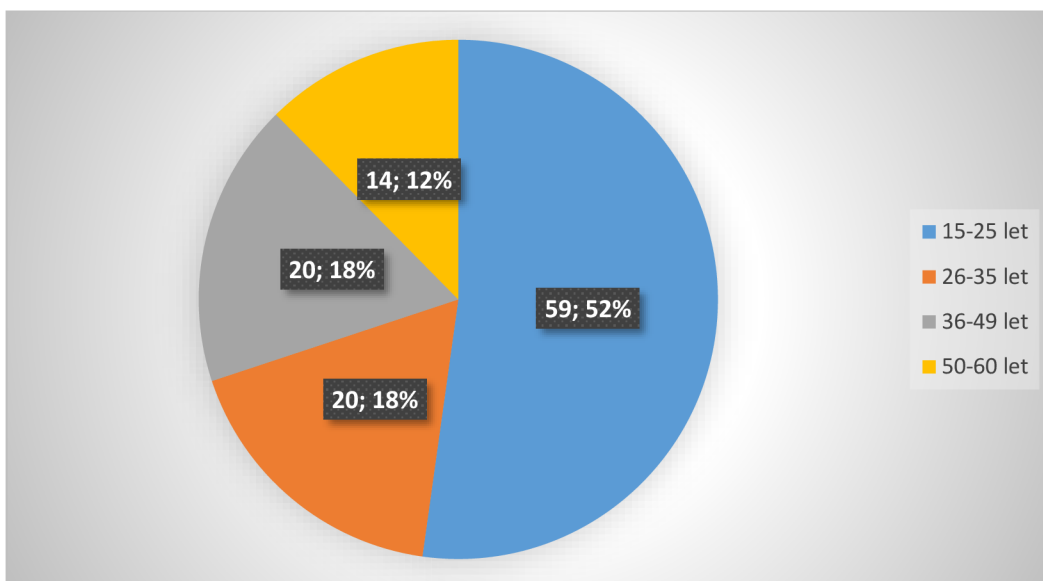
Mého výzkumu se zúčastnilo celkem 113 respondentů – nezaměstnaných osob v okrese Český Krumlov. Při vyhodnocování byli respondenti rozděleni podle pohlaví, věku, dosaženého vzdělání a délky nezaměstnanosti. Celkový počet 113 respondentů byl složen ze 60 žen a 53 mužů. Grafické a procentuální znázornění viz. Obrázek č.1

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 1: Pohlaví respondentů

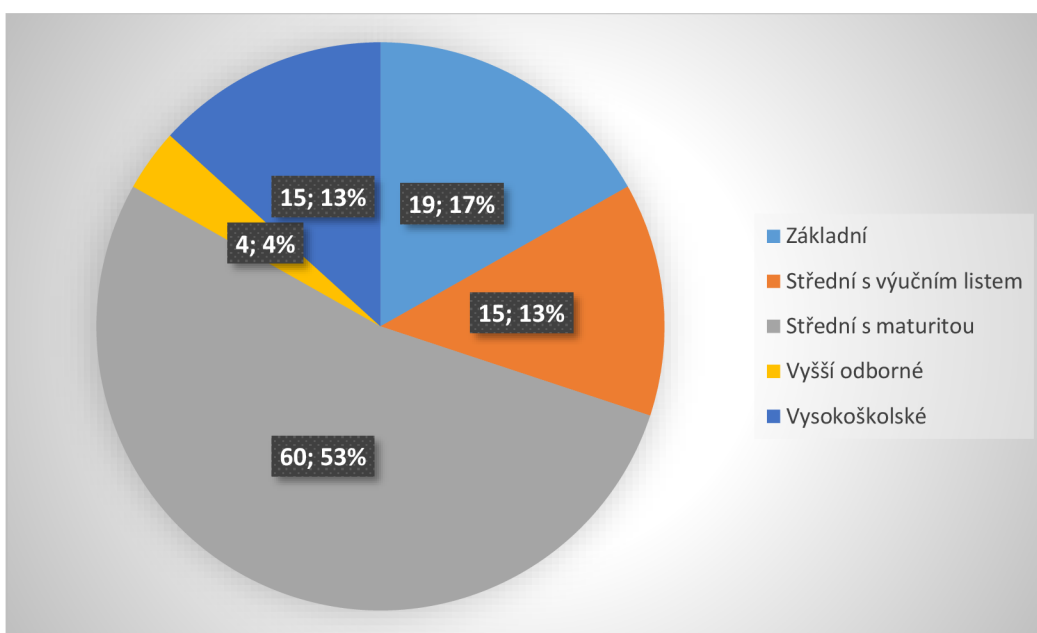
Další zkoumanou proměnnou byl věk respondentů. Pro účel výzkumu jsem respondenty rozdělil do pěti věkových kategorií. První kategorii tvořili dotazovaní ve věku 15-25 let tedy 59, (52%) osob. Z grafu je zřetelné, že k této kategorii se přihlásilo více než polovina zúčastněných respondentů. Druhá věková kategorie představovala osoby ve věku 26-35 let a tvořilo jí 20 (18%) respondentů. Třetí kategorie byla definována pro osoby 36-49 let, ke které se přihlásilo 20 (18%) respondentů, a do poslední, tedy páté kategorie 50-60 let bylo zařazeno 14 (12%) osob. (viz. Obrázek č. 2)

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 2: Rozložení respondentů dle věku

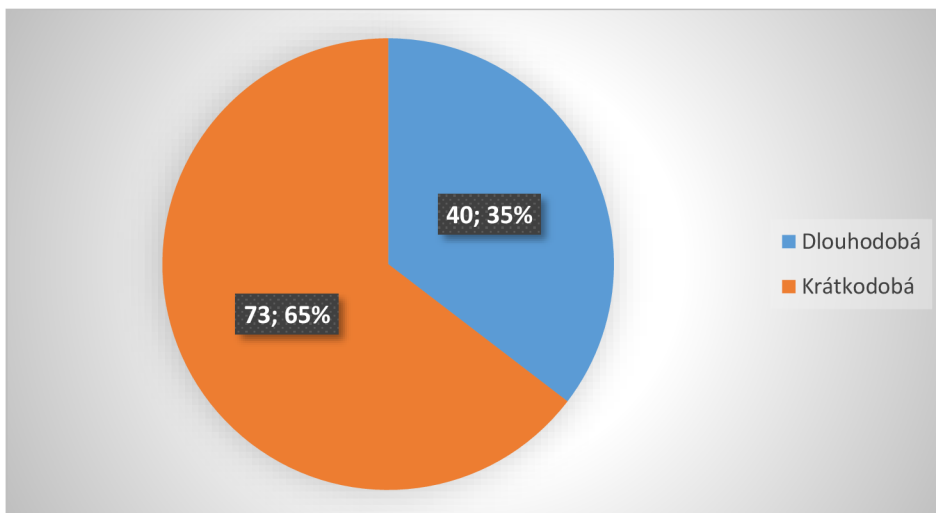
Následující obrázek č. 3 znázorňuje rozdělení respondentů, dle nejvyššího dosaženého vzdělání. Základní vzdělání uvedlo 19 (17%) respondentů. Ke střednímu vzdělání s výučním listem se přihlásilo 15 (13%). Střední vzdělání s maturitou uvedlo 60 (53%) osob, 4 (4%) respondenti uvedli vyšší odborné vzdělání a 15 (13%) dotazovaných uvedlo vzdělání vysokoškolské.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 3: Vzdělání respondentů

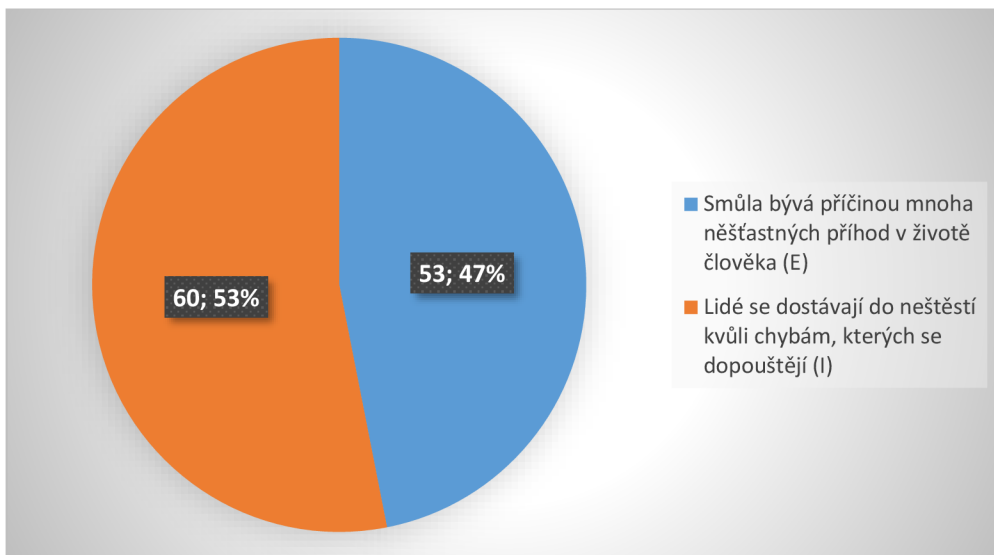
Poslední veličina, která byla u respondentů zkoumána před samotným locus of control byla délka nezaměstnanosti. Respondenti měli dvě možnosti výběru. Ke krátkodobé nezaměstnanosti, tedy kratší než 1 rok se přihlásilo 73 (65%) respondentů a zbylých 40 (35%) respondentů uvedlo, že jsou dlouhodobě nezaměstnaní, tedy déle než 1 rok. Grafické a procentuální znázornění poskytuje obrázek č. 4.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 4: Délka nezaměstnanosti

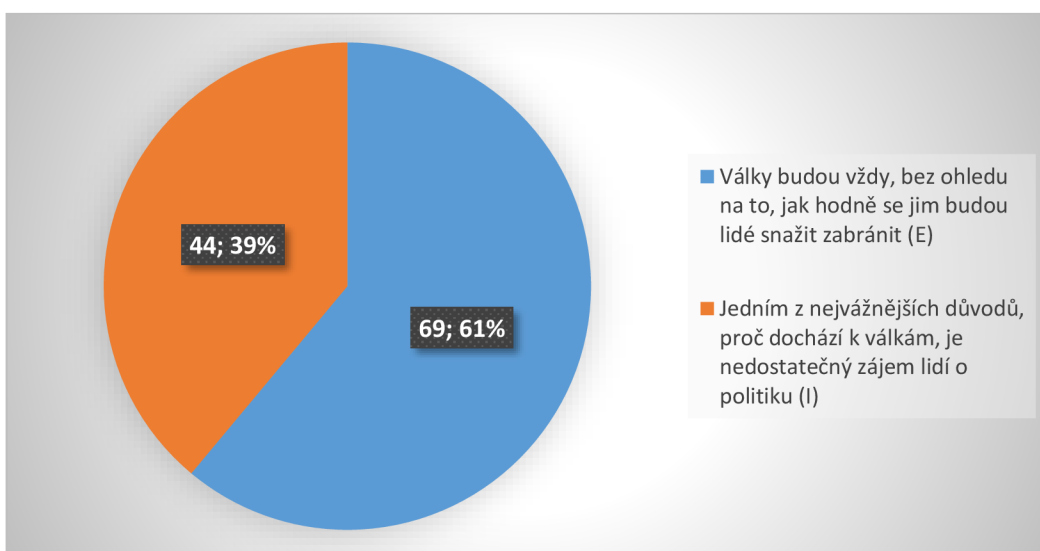
Obrázek č. 5 zobrazuje, že 60 (53%) oslovených osob se přiklonilo k tvrzení: „(E) Lidé se dostávají do neštěstí kvůli chybám, kterých se dopouštějí“. Zbylých 53 (47%) respondentů se přiklonilo k tvrzení: „(I) Smůla bývá příčinou mnoha nešťastných příhod v životě člověka“.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 5: Tvrzení: Lidé se dostávají do neštěstí kvůli chybám, kterých se dopouštějí (E) / Smůla bývá příčinou mnoha nešťastných příhod v životě člověka (I).

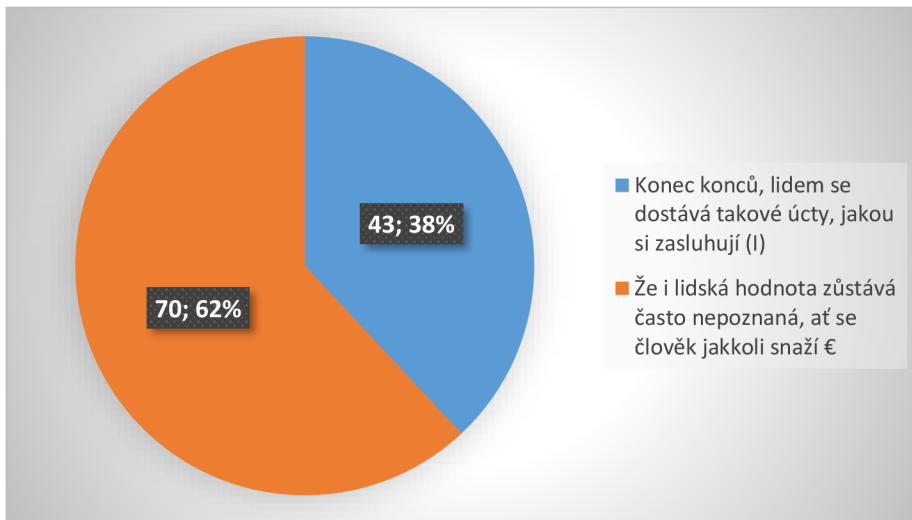
Na obrázku č. 6 vidíme, že tvrzení: „(E) Války budou vždy, bez ohledu na to, jak hodně se jim budou lidé snažit zabránit“ zvolilo 69 (61%) dotazovaných a tvrzení: „(I) Jedním z nejvážnějších důvodů, proč dochází k válkám, je nedostatečný zájem lidí o politiku“ zvolilo 44 (39%) respondentů.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 6: Tvrzení: Války budou vždy, bez ohledu na to, jak hodně se jim budou lidé snažit zabránit (E) / Jedním z nejvýznamnějších důvodů, proč dochází k válkám, je nedostatečný zájem lidí o politiku (I).

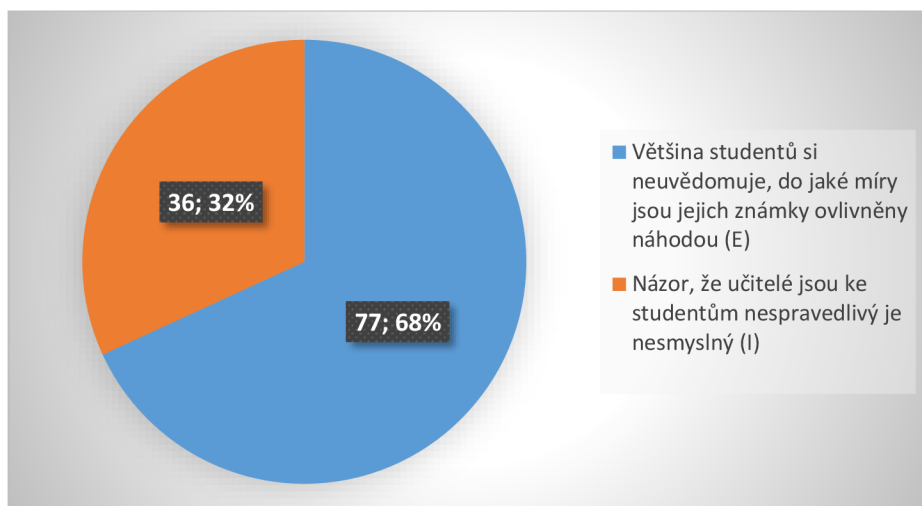
Tvrzení: „(I) Konec konců, lidem se dostává takové úcty, jakou si zasluhují“ podpořilo 43 (38%) respondentů a zbylých 70 (62%) oslovených se přiklonilo k tvrzení „(E) Že i lidská hodnota zůstává často nepoznaná, ať se člověk jakkoli snaží, viz. obrázek č. 7.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 7: Tvrzení: Konec konců, lidem se dostává takové úcty, jakou si zasluhují (I) / Že i lidská hodnota zůstává často nepoznaná, ať se člověk jakkoli snaží (E).

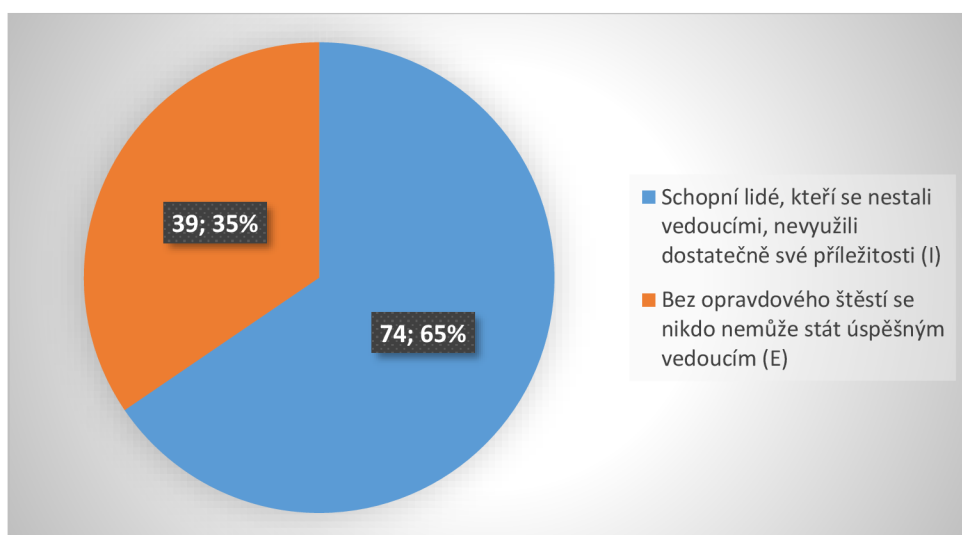
Obrázek č. 8 zobrazuje, že 77 (68%) respondentů zvolilo tvrzení: „(E) Většina studentů si neuvědomuje, do jaké míry jsou jejich známky ovlivněny náhodou“ a 36 (32%) upřednostňuje tvrzení: „(I) Názor, že učitelé jsou ke studentům nespravedlivý, je nesmyslný“.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 8: Tvrzení: Většina studentů si neuvědomuje, do jaké míry jsou jejich známky ovlivněny náhodou (E) / Názor, že učitelé jsou ke studentům nespravedlivý, je nesmyslný (I).

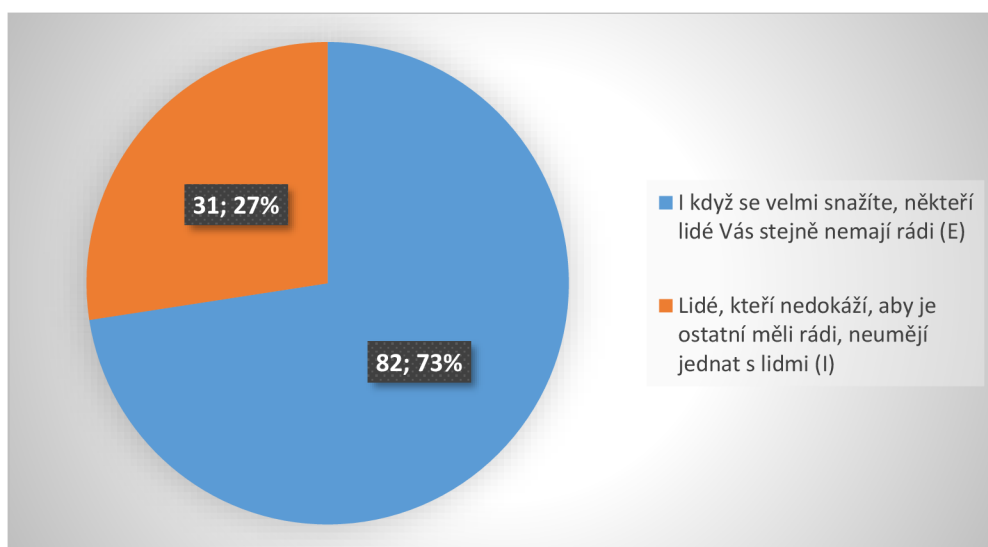
Na obrázku č. 9 je zobrazeno, že tvrzení „(I) Schopní lidé, kteří se nestali vedoucími, nevyužili dostatečně své příležitosti“ zvolilo 74 (65%) osob a „(E) Bez opravdového štěstí se nikdo nemůže stát úspěšným vedoucím“ si myslí 39 (35%) dotazovaných.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 9: Tvrzení: Schopní lidé, kteří se nestali vedoucími, nevyužili dostatečně své příležitosti (I) / Bez opravdového štěstí se nikdo nemůže stát úspěšným vedoucím (E).

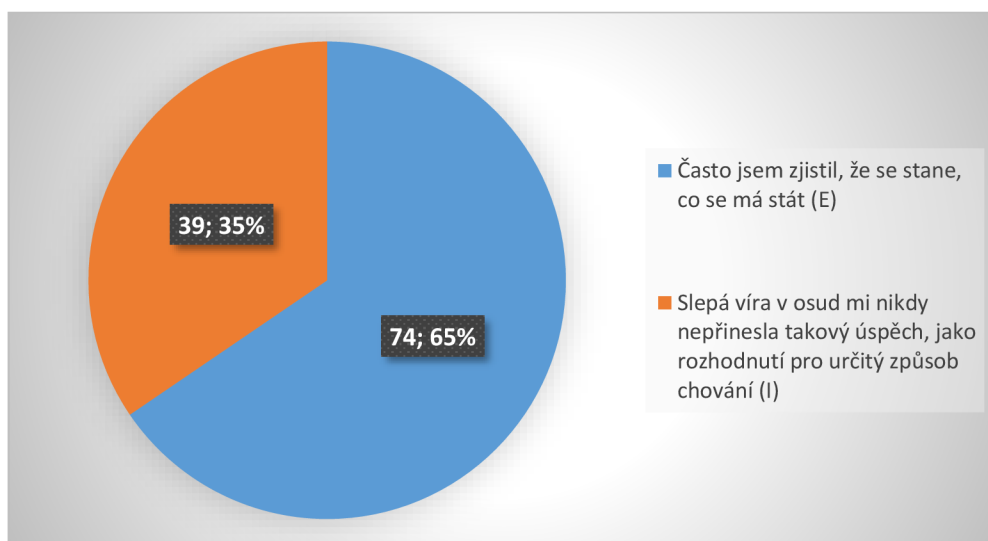
Tvrzení: „(E) I když se velmi snažíte, někteří lidé Vás stejně nemají rádi“ zvolilo 82 (73%) dotazovaných lidí a zbytek, tedy 31(27%) respondentů se přiklonilo k tvrzení „(I) Lidé, kteří nedokáží, aby je ostatní měli rádi, neumějí jednat s lidmi“. Viz. obrázek č. 10.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 10: Tvrzení: I když se velmi snažíte, někteří lidé Vás stejně nemají rádi (E) / Lidé, kteří nedokáží, aby je ostatní měli rádi, neumějí jednat s lidmi (I).

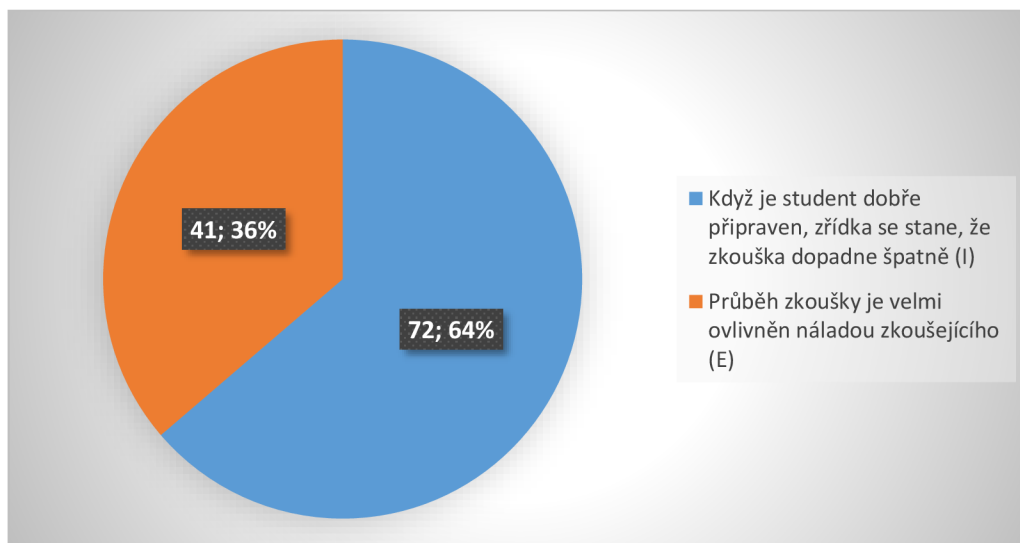
Na obrázku č. 11 můžeme vidět, že k tvrzení: „(E) Často jsem zjistil, že se stane, co se má stát“ se přiklonilo 74 (65%) respondentů a naopak tvrzení: „(I) Slepá víra v osud mi nikdy nepřinesla takový úspěch, jako rozhodnutí pro určitý způsob chování“ podpořilo pouze 39 (35%) dotazovaných.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 11: Tvrzení: Často jsem zjistil, že se stane, co se má stát (E) / Slepá víra v osud mi nikdy nepřinesla takový úspěch, jako rozhodnutí pro určitý způsob chování (I).

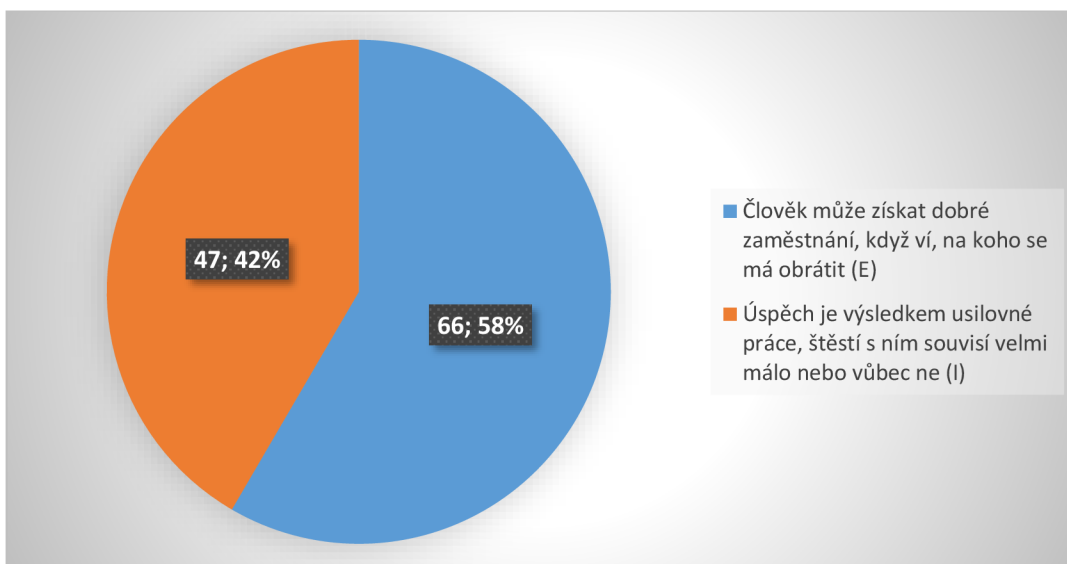
Tvrzení: „(I) Když je student dobře připraven, zřídka se stane, že zkouška dopadne špatně“ zvolilo 72 (64 %) respondentů a zbylých 41 (36%) účastníků výzkumu se uvedlo tvrzení, které tvrdí, že: „(E) Průběh zkoušky je velmi ovlivněn náladou zkoušejícího“, (viz. obrázek č. 12).

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 12: Tvrzení: Když je student dobře připraven, zřídka se stane, že zkouška dopadne špatně (I) / Průběh zkoušky je velmi ovlivněn náladou zkoušejícího (E).

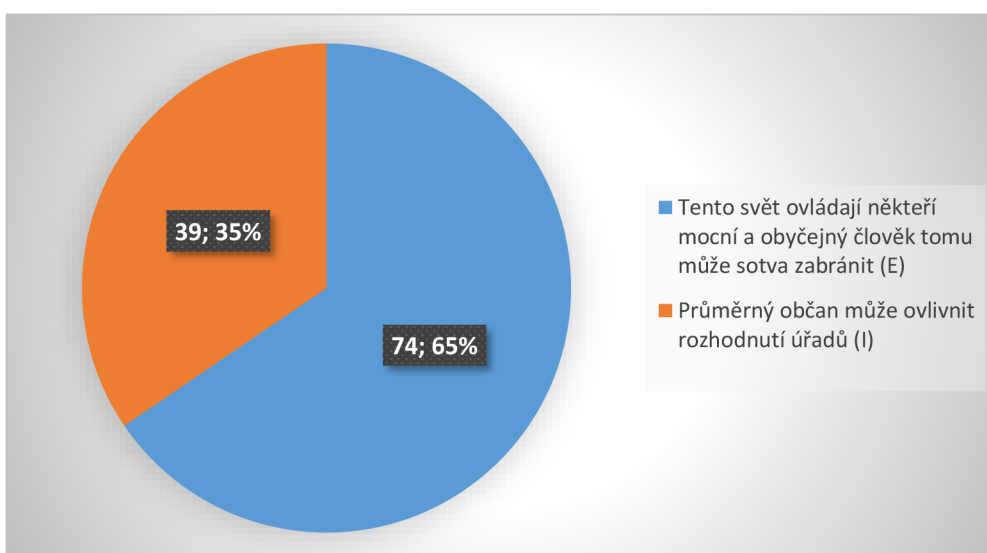
Na obrázku č. 13 je znázorněno, že tvrzení: „(E) Člověk může získat dobré zaměstnání, když ví, na koho se má obrátit“ podpořilo 66 (58%) osob. Tvrzení: „(I) Úspěch je výsledkem usilovné práce, štěstí s ním souvisí velmi málo nebo vůbec ne“ zvolilo 47 (42%) osob ze všech dotazovaných.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 13: Tvrzení: Člověk může získat dobré zaměstnání, když ví, na koho se má obrátit (E) / Úspěch je výsledkem usilovné práce, štěstí s ním souvisí velmi málo nebo vůbec ne (I).

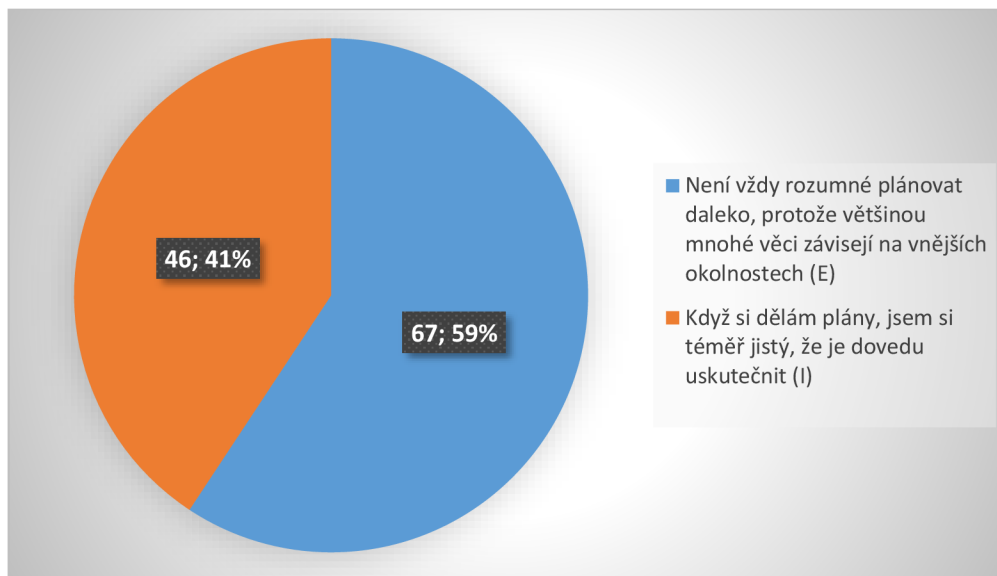
Obrázek č. 14 zobrazuje odpovědi respondentů na následující tvrzení. Tvrzení: „(E) Tento svět ovládají někteří mocní a obyčejný člověk tomu může sotva zabránit“ s tímto souhlasí 74 (65%) respondentů, zbylých 39 (35%) se přiklání k tvrzení: „(I) Průměrný občan může ovlivnit rozhodnutí úřadů“.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 14: Tvrzení: Tento svět ovládají někteří mocní a obyčejný člověk tomu může sotva zabránit (E) / Průměrný občan může ovlivnit rozhodnutí úřadů (I).

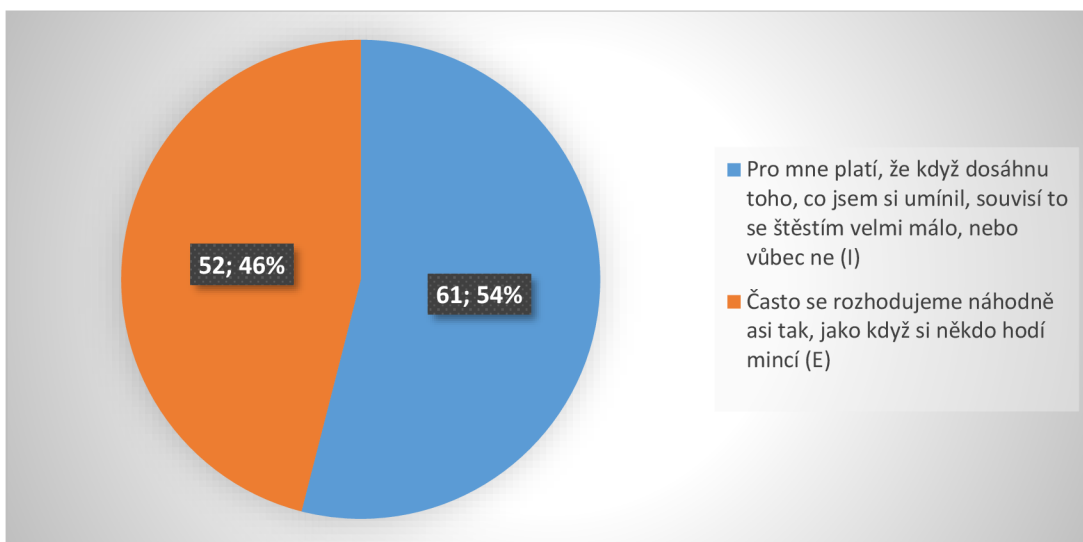
Tvrzení: „(E) Není vždy rozumné plánovat daleko, protože většinou mnohé věci závisejí na vnějších okolnostech“ si myslí většina tedy 67 (59%) respondentů. Zbytek dotazovaných osob, tedy 46 (41%) zvolilo tvrzení: „(I) Když si dělám plány, jsem si téměř jistý, že je dovedu uskutečnit, (viz. obrázek č. 15).

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 15: Tvrzení: Není vždy rozumné plánovat daleko, protože většinou mnohé věci závisejí na vnějších okolnostech (E) / Když si dělám plány, jsem si téměř jistý, že je dovedu uskutečnit (I).

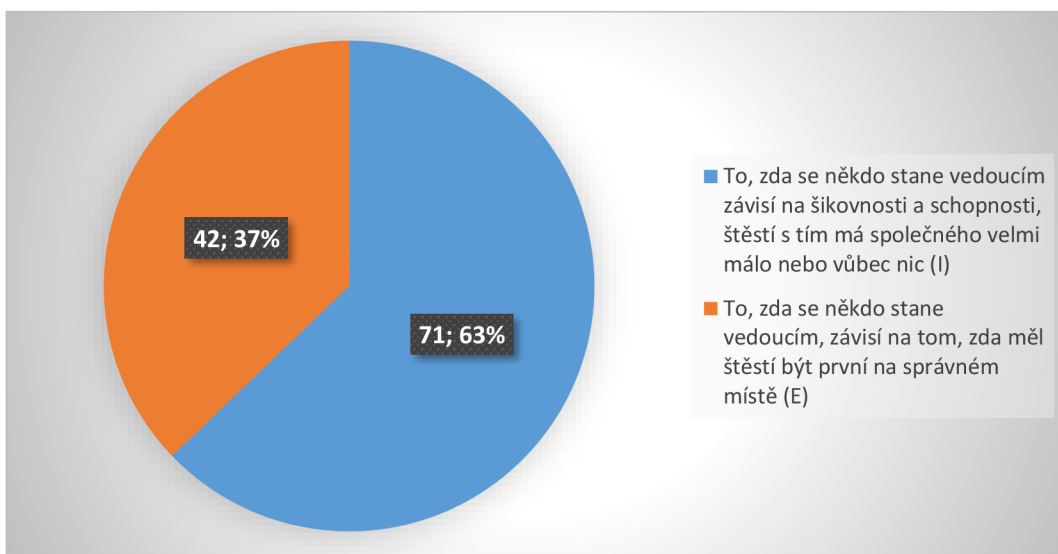
Na obrázku č. 16 můžeme vidět, že tvrzení: „(I) Pro mne platí, že když dosáhnu toho, co jsem si umínil, souvisí to se štěstím velmi málo, nebo vůbec ne“ zvolilo 61 (54%) ze 113 (100%) respondentů a zbylých 52 (46%) dotazovaných preferuje tvrzení: „(E) Často se rozhodujeme náhodně asi tak, jako když si někdo hodí mincí“.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 16: Tvrzení: Pro mě platí, že když dosáhnu toho, co jsem si umínil, souvisí to se štěstím velmi málo, nebo vůbec ne (I) / Často se rozhodujeme náhodně asi tak, jako když si někdo hodí mincí (E).

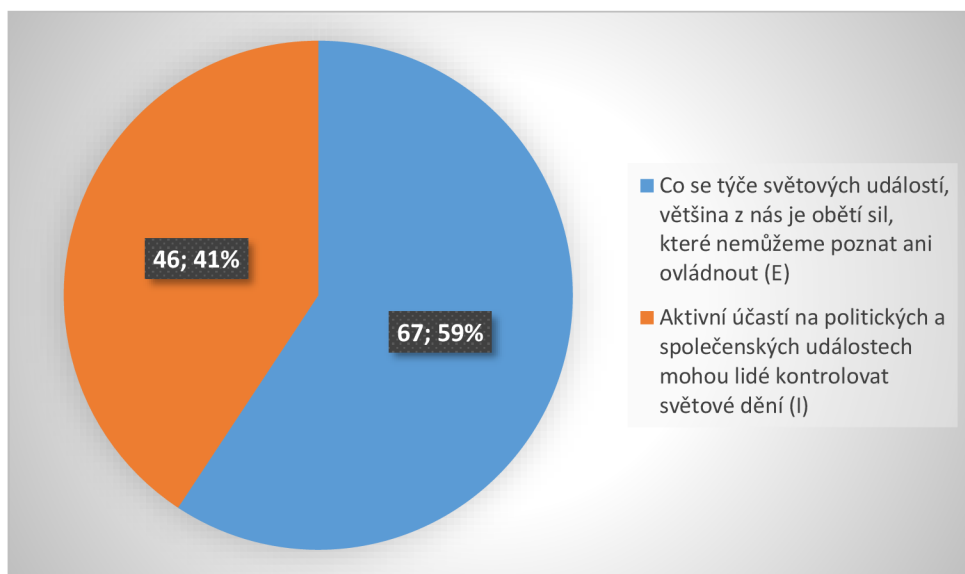
Obrázek č. 17 znázorňuje preferenci respondentů v následujících tvrzeních. První tvrzení: „(I) To, zda se někdo stane vedoucím, závisí na šikovnosti a schopnosti, štěstí s tím má společného velmi málo nebo vůbec nic“ preferuje 71 dotazovaných. Druhé tvrzení: „(E) To, zda se někdo stane vedoucím, závisí na tom, zda měl štěstí být první na správném místě“ zvolilo 42 respondentů.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 17: Tvrzení: To, zda se někdo stane vedoucím, závisí na šikovnosti a schopnosti, štěstí s tím má společného velmi málo nebo vůbec nic (I) / To, zda se někdo stane vedoucím, závisí na tom, zda měl štěstí být první na správném místě (E).

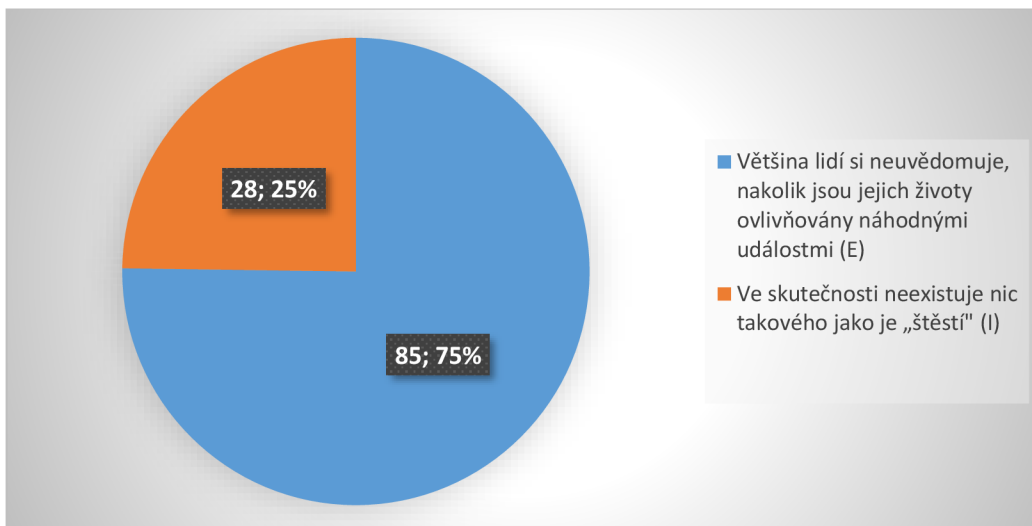
K tvrzení: „(E) Co se týče světových událostí, většina z nás je obětí sil, které nemůžeme poznat ani ovládnout“ se přiklonilo 67 (59%) dotazovaných, tvrzení: „(I) Aktivní účastí na politických a společenských událostech mohou lidé kontrolovat světové dění“ podpořilo zbylých 45 (41%) respondentů, (viz. obrázek č. 18).

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 18: Tvrzení: Co se týče světových událostí, většina z nás je obětí sil, které nemůžeme poznat ani ovládnout (E) / Aktivní účastí na politických a společenských událostech mohou lidé kontrolovat světové dění (I).

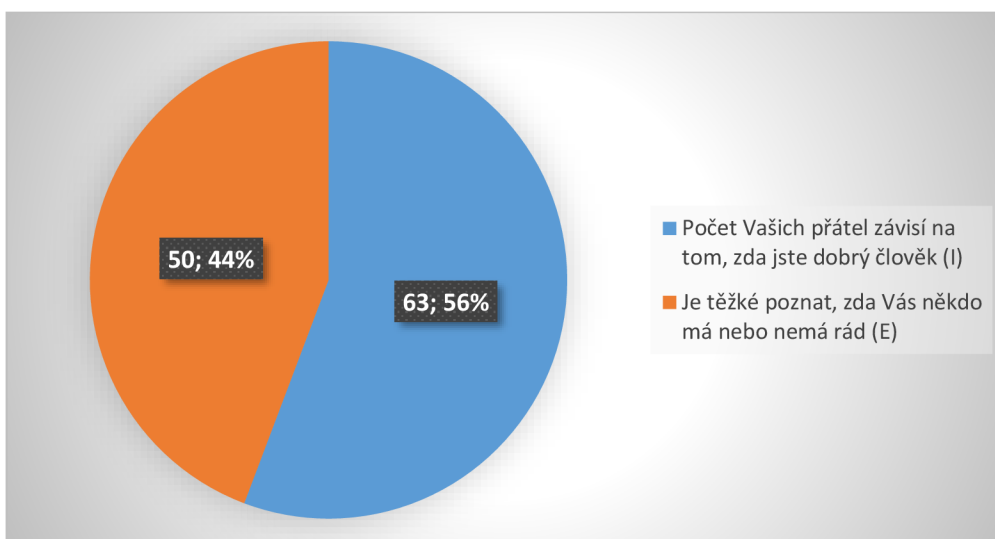
Na obrázku č. 19 můžeme pozorovat, že k tvrzení: „(E) Většina lidí si neuvědomuje, nakolik jsou jejich životy ovlivňovány náhodnými událostmi“ se kladně vyjádřilo 85 (75%) respondentů. Druhé tvrzení: „(I) Ve skutečnosti neexistuje nic takového jako je „štěstí“ označilo za pravdivé pouze 28 (25%) osob.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 19: Tvrzení: Většina lidí si neuvědomuje, nakolik jsou jejich životy ovlivňovány náhodnými událostmi (E) / Ve skutečnosti neexistuje nic takového, jako je „štěstí“ (I).

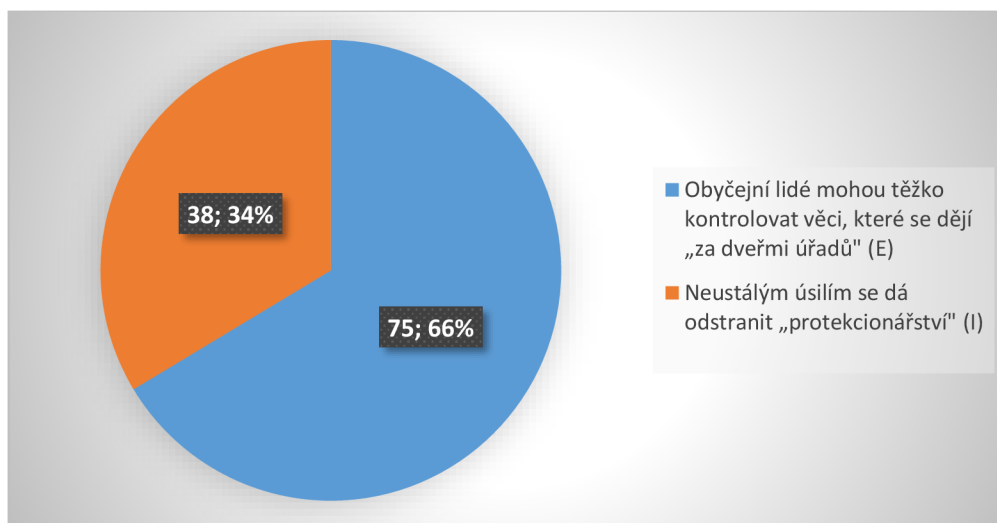
Obrázek č. 20 zobrazuje že, tvrzení: „(I) Počet Vašich přátel závisí na tom, zda jste dobrý člověk“ preferuje 63 (56%) dotazovaných osob. Zbylých 50 (44%) osob považuje za pravdivé druhé tvrzení, tedy: „(E) Je těžké poznat, zda Vás někdo má nebo nemá rád“.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 20: Tvrzení: Počet Vašich přátel závisí na tom, zda jste dobrý člověk (I) / Je těžké poznat, zda Vás někdo má nebo nemá rád (E).

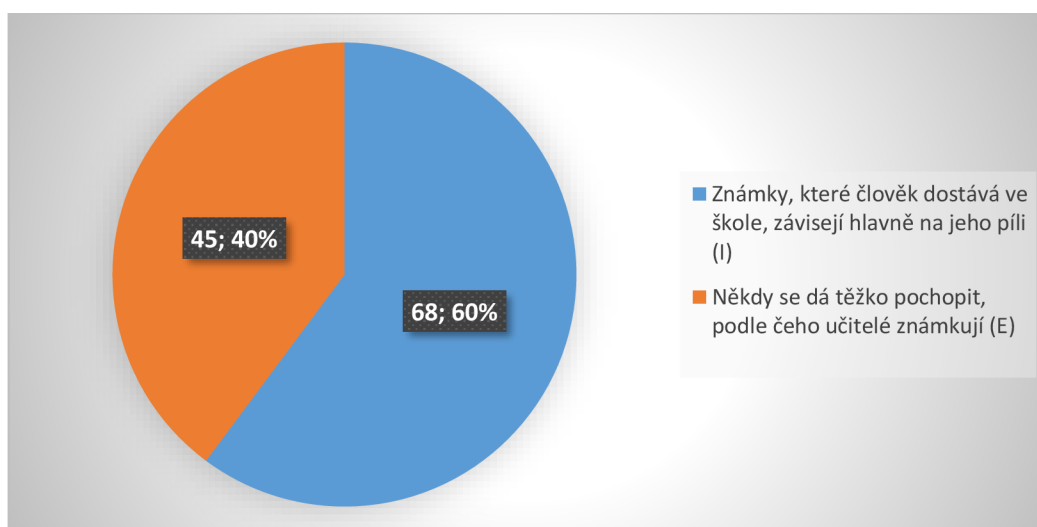
Tvrzení: „(E) Obyčejní lidé mohou těžko kontrolovat věci, které se dějí „za dveřmi úřadů“ si myslí 75 dotazovaných, ostatní respondenti 38 zvolili druhé tvrzení, tedy: „(I) Neustálým úsilím se dá odstranit „protekciónářství“, (viz. obrázek č. 21).

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 21: Tvrzení: Obyčejní lidé mohou těžko kontrolovat věci, které se dějí „za dveřmi úřadů“ (E) / Neustálým úsilím se dá odstranit „protekciónářství“ (I).

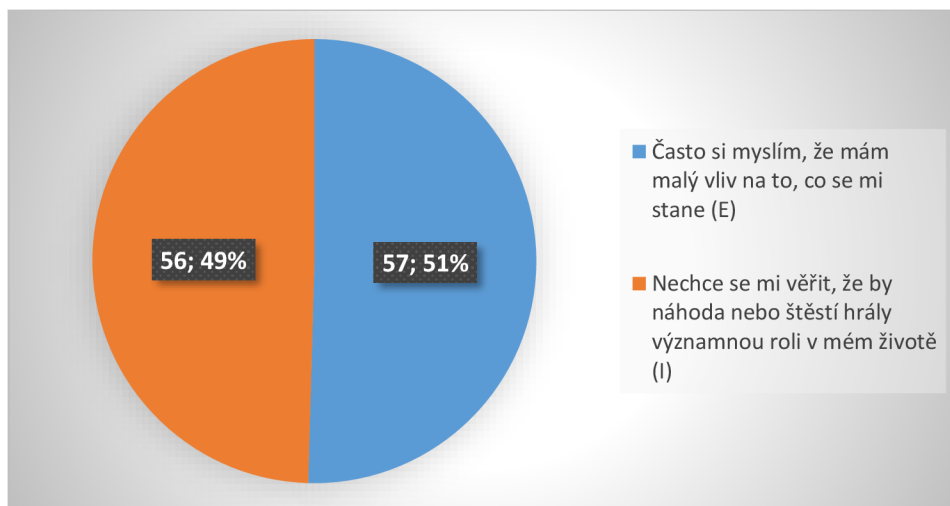
Na obrázku č. 22 můžeme pozorovat názory respondentů na následující tvrzení. První tvrzení: „(I) Znamky, které člověk dostává ve škole, závisejí hlavně na jeho píli“ zvolila většina respondentů, tedy 68 (60%). Druhé tvrzení: „(E) Někdy se dá těžko pochopit, podle čeho učitelé známkují“ preferuje zbylých 45 (40%) oslovených.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 22: Tvrzení: Znamky, které člověk dostává ve škole, závisí hlavně na jeho píli (I) / Někdy se dá těžko pochopit, podle čeho učitelé známkuje (E).

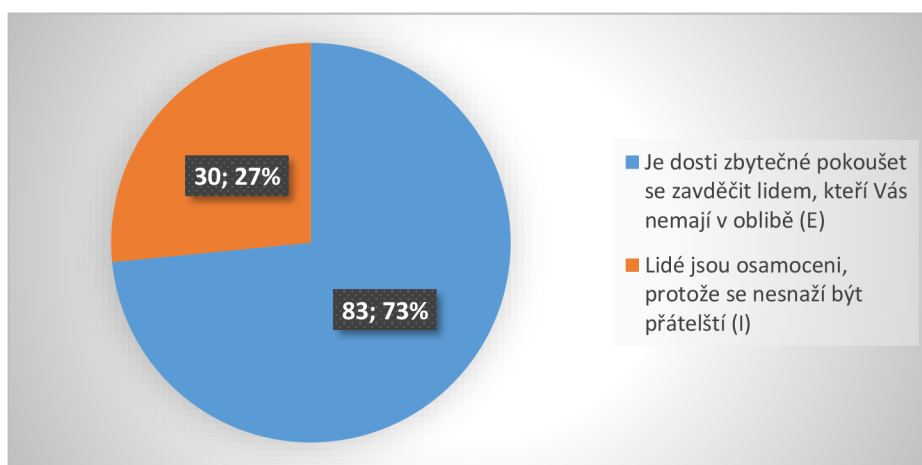
Obrázek č. 23 zobrazuje, že tvrzení: „(E) Často si myslím, že mám malý vliv na to, co se mi stane“ zvolilo 57 (51%) respondentů a tvrzení: „(I) Nechce se mi věřit, že by náhoda nebo štěstí hrály významnou roli v mém životě“ označilo 56 (49%) dotazovaných.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 23: Tvrzení: Často si myslím, že mám malý vliv na to, co se mi stane (E) / Nechce se mi věřit, že by náhoda nebo štěstí hrály významnou roli v mém životě (I).

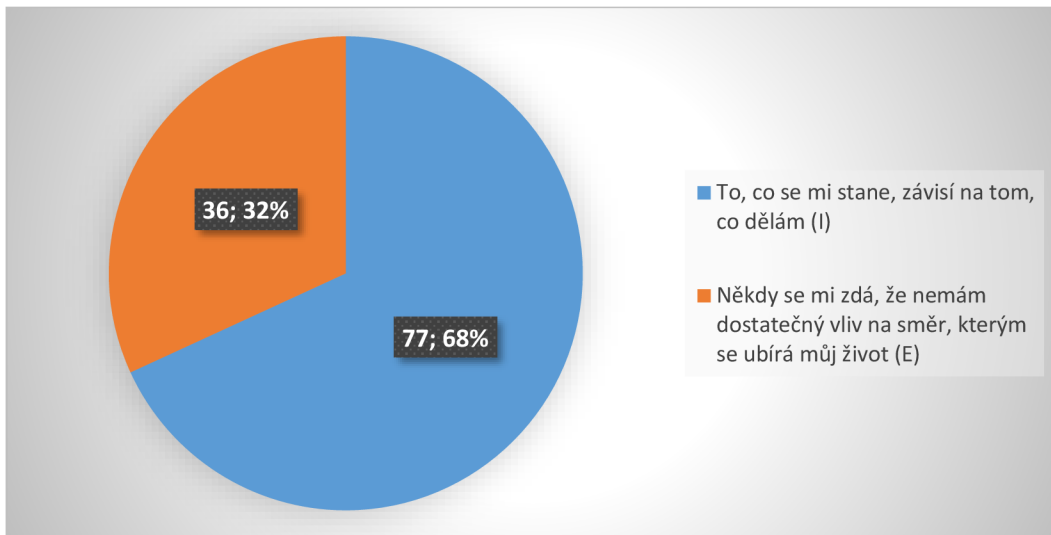
K tvrzení: „(E) Je dosti zbytečné pokoušet se zavděčit lidem, kteří Vás nemají v oblibě“ se přiklonilo 83 dotazovaných a k tvrzení: „(I) Lidé jsou osamoceni, protože se nesnaží být přátelští“ zvolilo 30 respondentů, (viz. obrázek č. 24).

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 24: Tvrzení: Je dosti zbytečné pokoušet se zavděčit lidem, kteří Vás nemají v oblibě (E) / Lidé jsou osamoceni, protože se nesnaží být přátelští (I).

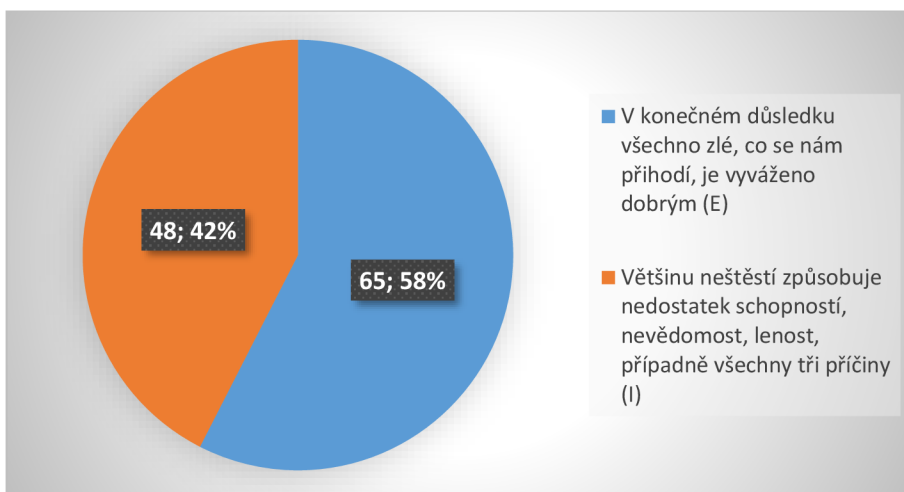
Na obrázku č. 25 můžeme pozorovat názory respondentů na obě tvrzení. První tvrzení: „(I) To, co se mi stane, závisí na tom, co dělám“ podpořilo 77 (68%) ze 113 (100%) respondentů a druhé tvrzení: „(E) Někdy se mi zdá, že nemám dostatečný vliv na směr, kterým se ubírá můj život“ zvolilo zbylých 36 (32%) dotazovaných.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 25: Tvrzení: To, co se mi stane, závisí na tom, co dělám (I) / Někdy se mi zdá, že nemám dostatečný vliv na směr, kterým se ubírá můj život (E).

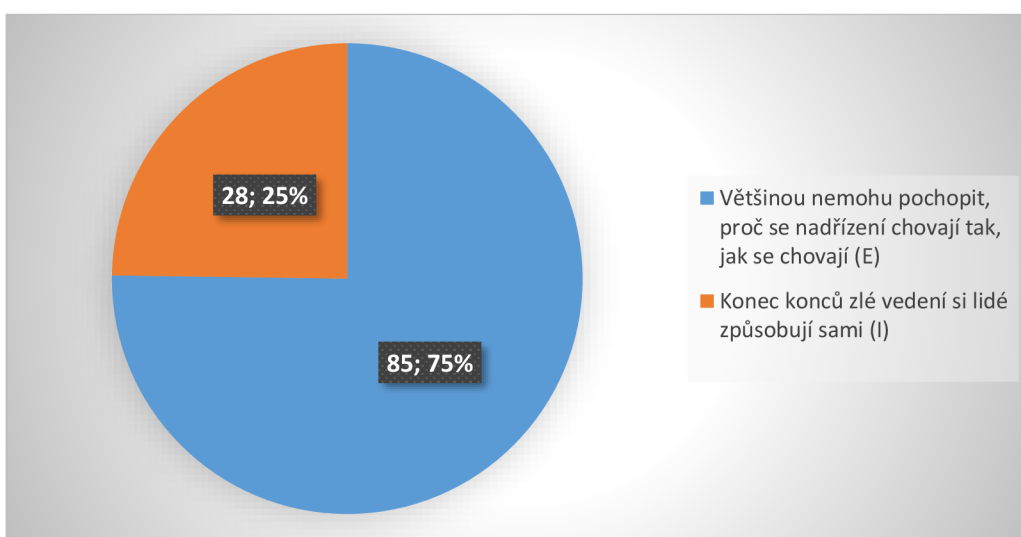
Obrázek č. 26 znázorňuje mínění respondentů o následujících tvrzeních. Tvrzení: „(E) V konečném důsledku všechno zlé, co se nám přihodí, je vyváženo dobrým“ podpořilo 65 (58%) dotazovaných. Tvrzení: „(I) Většinu neštěstí způsobuje nedostatek schopností, nevědomost, lenost, případně všechny tři příčiny“ zvolilo 48 (42%) respondentů.

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 26: Tvrzení: V konečném důsledku všechno zlé, co se nám přihodí, je vyváženo dobrým (E) / Většinu neštěstí způsobuje nedostatek schopností, nevědomost, lenost, případně všechny tři příčiny (I).

Tvrzení: „(E) Většinou nemohu pochopit, proč se nadřízení chovají tak, jak se chovají“ uvedla většina dotazovaných tedy 85 (75%). Zbytek, 28 (25%) respondentů označilo tvrzení: „(I) Konec konců zlé vedení si lidé způsobují sami“, (viz. obrázek č. 27).

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek č. 27: Tvrzení: Většinou nemohu pochopit, proč se nadřízení chovají tak, jak se chovají (E) / Konec konců zlé vedení si lidé způsobují sami (I).

6.2 Statistické vyhodnocení dat ve vztahu k hypotézám

Testování hypotéz proběhlo pomocí statistického programu IBM SPSS Statistics při stanovené hladině významnosti $\alpha=95\%$. Všechny stanovené hypotézy byly otestovány pomocí Pearsonova chí-kvadrát testu.

H1: Na locus of control má vliv věk nezaměstnaných

V tabulce č. 1 vidíme rozdělení respondentů do skupin, dle věku. Dále je možné pozorovat, počet externě a interně zaměřených respondentů v každé věkové kategorii a jejich celkový počet.

Dosažená hladina významnosti u H1 činila $p=0,935$ a výsledek testu $\chi^2=0,426$. Je tedy patrné, že věk nemá vliv na locus of control u nezaměstnaných osob, z toho důvodu je H_A zamítnuta a přijata H_0 .

Tabulka č. 1: Vyhodnocení H1

		Locus of control		Celkem
		Interní LOC	Externí LOC	
věk	15-25 let	24	35	59
	26-35 let	7	13	20
	36-49 let	7	13	20
	50-60 let	6	8	14
Celkem		44	69	113

Zdroj: Vlastní výzkum

H2: Na locus of control má vliv délka nezaměstnanosti

Tabulka č. 2 zobrazuje rozdělení respondentů podle délky nezaměstnanosti. Dosažená hladina významnosti u H2 činila $p=0,024$ a výsledek testu $\chi^2= 5,059$. Z toho vyplývá, že délka nezaměstnanosti má vliv na locus of control, kdy externí locus of control je častější u dlouhodobě nezaměstnaných. Přijetí H_A a zamítnutí H_0 .

Tabulka č. 2: Vyhodnocení H2

		Locus of control		Celkem
		Interní LOC	Externí LOC	
Délka_nezaměstnanosti	Krátkodobá	34	39	73
	Dlouhodobá	10	30	40
Celkem		44	69	113

Zdroj: Vlastní výzkum

7 Diskuze

Locus of control je velmi zajímavým pojmem, kterému je věnována první polovina teoretické části této bakalářské práce. V úvodu části, která je zaměřena na tento pojem, je popsán samotný vznik LOC, dále je představen zakladatel tohoto pojmu a další vědci, kteří se tímto pojmem zabývali. Následuje měření LOC a v závěru první teoretické části na ně volně navazuje vztah LOC a nezaměstnaných lidí. Druhá polovina teoretické části je věnována nezaměstnanosti jako takové. V úvodu kapitoly je definováno pojetí nezaměstnanosti dle autora Vlčka (2005). V další část je zaměřena na druhy nezaměstnanosti a v závěru popisuje sociální důsledky, které stav nezaměstnanosti může způsobovat. Praktická část této bakalářské práce obsahuje kvantitativní výzkum a následnou prezentaci jeho výsledků.

Výzkum byl realizován dotazovací metodou pomocí standardizovaného dotazníku I-E škály dle Rottera (1966). Z důvodu prevence šíření nákazy onemocnění COVID-19 byla znemožněna osobní distribuce dotazníků mezi respondenty v rámci odborné praxe, proto byl dotazník zpřístupněn v elektronické podobě. K dotazníku se respondenti dostávali pomocí odkazu umístěného na stránkách určených pro osoby hledající zaměstnání. Z tohoto důvodu hrál při získávání odpovědí důležitou roli tzv. samovýběr. Tento jev popisuje autorka Veislová et al. (2001), a dále ho také rozebírají autorky Kajanová a Kubelová (2009). V této bakalářské práci je tento jev popsán v kapitole, která se věnuje výzkumné metodologii.

Reprezentativní vzorek tohoto výzkumu představoval 447 osob, avšak po opakovaném sběru dat, se nepodařilo tento vzorek naplnit. Výzkumu se zúčastnilo 113 respondentů, kteří splňovali požadované podmínky. Cílem této bakalářské práce bylo zjistit locus of control nezaměstnaných osob na úřadech práce v okrese Český Krumlov.

Dotazník celkem obsahuje 27 otázek, z nichž jedna otázka je otevřená a zbylých 26 otázek je uzavřených. Úvodní čtyři otázky zjišťují demografické údaje, kterými jsou věk, pohlaví, vzdělání a délka nezaměstnanosti. Další otázky slouží k vyhodnocení externality nebo internality LOC. Ukázka použitého dotazníku je uvedena v příloze této bakalářské práce, (viz. příloha č. 1).

Tato část diskuze je věnována prezentaci výsledků aplikovaného kvantitativního výzkumu, který přinesl zajímavá zjištění, jež budou následně rozebrána. Po vyhodnocení dat získaných v rámci dotazníkového šetření se ukázaly zajímavé výsledky jak

v demografické části, tak i v části, která zjišťuje LOC. První budou diskutovány závěry vyplývající z demografických otázek.

Pozornost poutající byla hned druhá otázka, která zjišťovala věk respondentů. Tato otázka byla také jediná otevřená. Pro potřebu výzkumu byli respondenti rozděleni do čtyř věkových skupin. Po vyhodnocení dat bylo zjištěno, že více než polovina účastníků tohoto výzkumu uvedla svůj věk mezi 15-25 lety. Naopak nejmenší zastoupení představovali respondenti starší, tedy ve věku od 50 do 60 let, kteří tvořili pouze 12 % z celkového počtu zúčastněných. Dle mého názoru bylo toto způsobeno online podobou dotazníku. Je zde vidět kontrast mezi nejmladší a nejstarší věkovou skupinou. Zastávám názor, že pro mladé lidi byla tato forma online dotazníku dostupnější než pro lidi starší, a to se projevilo na rozvrstvení respondentů.

Poslední demografická otázka zjišťovala délku nezaměstnanosti respondentů. Za povšimnutí stojí, že 65 % respondentů, tedy nějakých 73 ze 113 dotazovaných osob uvedlo nezaměstnanost krátkodobou. Dle mého názoru tento výsledek koresponduje se situací, která nastala při pandemii COVID-19. Pokud je má domněnka pravdivá, pak by takový stav odpovídal definici krátkodobé nezaměstnanosti dle autora Mareše (2002), který krátkodobou nezaměstnanost označuje jako stav trvající maximálně jeden rok.

Po demografických otázkách následovaly v užitém dotazníku otázky zjišťující LOC respondentů. Otázky zjišťující LOC u dotazovaných osob se skládaly vždy ze dvou tvrzení, kdy jedno tvrzení reprezentovalo interní (I) a druhé externí (E) locus of control. Respondentům nebylo sděleno, které tvrzení je interní a které externí. V následující části diskuze bude uvedeno několik tvrzení, u kterých byly zaznamenány pozoruhodné výsledky.

Velký nepoměr se vyskytl v reakcích respondentů na tvrzení: Většina lidí si neuvědomuje, nakolik jsou jejich životy ovlivňovány náhodnými událostmi (E) / Ve skutečnosti neexistuje nic takového, jako je „štěstí“ (I). Drtivá většina, tedy 85 ze 113 dotazovaných se přiklonilo k externímu výroku. Z takového výsledku je patrné, že i když u 39 % dotazovaných vyšel celkový LOC interní, přesto někteří z nich nevěří, že by neexistovalo něco jako „štěstí“. Tento výsledek je v rozporu s tvrzením autorky Plhákové (2011), která termín „štěstí“ uvádí jako znak typický pro osoby s externím LOC.

Další dvojice tvrzení, u které se vyskytl významný nepoměr, se nacházela na úplném konci dotazníku. Tvrzení obsahovalo výrok: Většinou nemohu pochopit, proč se nadřízení chovají tak, jak se chovají (E) / Konec konců zlé vedení si lidé způsobují sami (I). U tohoto tvrzení byl poměr mezi externím a interním výrokem stejný jako u tvrzení v předchozím odstavci, tedy 85 ku 28. Dle mého názoru při rozhodování respondentů u tohoto tvrzení nehrál velkou roli externí nebo interní LOC, ale spíše veřejné mínění. Rád bych uvedl praktický příklad a nabídl můj pohled na tuto problematiku. V tomto případě si myslím, že jsme při volbě tvrzení všichni do jisté míry ovlivněni veřejným míněním. Především tím, že vedoucího v práci nebo nadřízeného si jako podřízený nemůžeme vybrat. Z tohoto důvodu úplně nemůžeme zcela souhlasit s tvrzením, že zlé vedení si lidé způsobují sami. Proto si myslím, že je v tomto případě převaha respondentů příklánějících se k externímu výroku logická.

Nyní budou diskutovány výroky, jejichž výsledek byl naopak téměř vyrovnaný. Po vyhodnocení výsledků vyšlo najevo, že u tvrzení: Často si myslím, že mám malý vliv na to, co se mi stane (E) / Nechce se mi věřit, že by náhoda nebo štěstí hrály významnou roli v mém životě (I) byl výsledek odpovědí respondentů 57 ku 56 ve prospěch externího tvrzení, což je z mého pohledu zajímavé. V tomto případě téměř stejná část respondentů nevnímá „štěstí“ jako věc, která by hrála zásadní roli v jejich životě, ale v posledním tvrzení, které bylo rozebráno výše, pouze 28 ze všech dotazovaných nevěří, že štěstí vůbec existuje. Z toho vyplývá, že většina účastníků výzkumu věří, že štěstí existuje, nebo ho vnímá jako něco, co jejich život ať již více nebo méně ovlivňuje.

Jak již bylo zmíněno, cílem provedeného výzkumu bylo zjistit LOC nezaměstnaných osob na úřadech práce v okrese Český Krumlov. Na tento cíl navazuje první výzkumná otázka, která zjišťuje, jaký typ LOC převažuje u nezaměstnaných. Z dat uvedených respondenty tohoto výzkumu vyplývá, že 61 % účastníků výzkumu se přiklání k externímu LOC (viz tabulka č. 1). Na toto tvrzení naráží ve své knize Mareš (2002), který uvádí, že mnoho nezaměstnaných zastává názor, že situace, ve které se nacházejí, byla zapříčiněna vnějšími faktory. Mezi takové faktory patří například nedostatek pracovních míst nebo nevhodné pracovní podmínky. Dle vlastní zkušenosti mohu toto tvrzení potvrdit. Při komunikaci s nezaměstnanými lidmi jsem se často setkal s názory, že právě vnější faktory způsobily ztrátu zaměstnání nebo znemožnily nalezení adekvátního pracovního místa, na toto upozorňuje také autorka Šmajsová Buchtová (2002), která tvrdí, že někteří lidé dokonce zastávají přesvědčení, že najít si práci není

v jejich silách. Mnoho lidí, v mém okolí, se kterými jsem o této problematice diskutoval, tvrdí, že jejich nezaměstnanost způsobila například smůla, nebo jak uvádí autor Mareš (2002) nevhodná pracovní místa.

V této části budou diskutovány výsledky, na jejichž základě byly potvrzeny či vyvráceny výzkumné hypotézy.

První výzkumná hypotéza zněla: Na locus of control má vliv věk nezaměstnaných osob. Po statistickém vyhodnocení byla tato hypotéza vyvrácena (viz tabulka č. 1). Z dat získaných od respondentů zapojených ve výzkumu vyplývá, že věk nezaměstnaných nemá zásadní vliv na LOC. Toto tvrzení vyvrací například autor Knoop (1981), který při svém výzkumu zjistil, že internalita LOC stoupá s věkem. Během pozdějšího výzkumu, který prováděli autoři Shieman a Turner (1998) bylo naopak zjištěno, že s přibývajícím věkem externalita LOC stoupá. Z těchto tvrzení není dle mého názoru dosud plně zřejmé, zda s věkem přibývá interní nebo externí LOC, ale myslím, že můžeme s jistotou říci, že LOC je ovlivněn věkem.

Hypotéza č. 2 zní: Délka nezaměstnanosti má vliv na locus of control. Po vyhodnocení výsledků získaných skrze odpovědi respondentů byla tato hypotéza potvrzena. Toto tvrzení podporují také autoři Goldsmith et al. (1996). Ve své publikaci píší, že pocity, které vznikají při stavu nezaměstnanosti, například bezmoc, ztráta pojmu o čase a změna hodnot, mohou mít při delším trvání nezaměstnanosti negativní vliv na LOC. Já osobně souhlasím s tvrzením autorů Goldsmith et al. (1996). Myslím si, že čím déle je člověk nezaměstnaný, tím více začíná dávat za vinu svou nelehkou situaci vnějším okolnostem, které nemůže sám ovlivnit.

Dle mého názoru mohlo dojít při sběru dat k určitému zkreslení. I přes poučení, uvedené v hlavičce dotazníku, není jisté, zda všichni respondenti uváděli pravdivé informace, a tím pádem mohlo dojít ke zkreslení. Jisté zkreslení může také představovat věkové zastoupení respondentů. Více než 50 % dotazovaných patří do první kategorie, tedy věkového rozpětí mezi 15-25 lety. Jelikož nebylo dosaženo reprezentativního vzorku nelze výsledky mého výzkumu generalizovat na všechny nezaměstnané osoby v okrese Český Krumlov.

8 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit locus of control u nezaměstnaných osob registrovaných na úřadech práce v okrese Český Krumlov.

Chtěl jsem zjistit jaký typ LOC u nezaměstnaných osob převažuje a dále mě zajímalo jakými faktory je LOC u nezaměstnaných ovlivněn. V reakci na toto jsem stanovil dvě hypotézy, které jsem se na základě výzkumu snažil potvrdit nebo vyvrátit. Výzkum byl realizován kvantitativní výzkumnou metodou za pomoci standardizovaného dotazníku v online podobě.

Výsledky výzkumu ukázaly, že u respondentů, kteří se zapojili do výzkumu převažuje externí LOC tím jsem získal odpověď na výzkumnou otázku č. 1. Hypotéza č. 1, která předpokládala působení věku na LOC u nezaměstnaných, se v rámci mého výzkumu nepotvrdila. Dle mého názoru tento výsledek mohl být zkreslen více než 50 % účastí respondentů mladší věkové kategorie mezi 15-25 lety.

Dále byl v rámci provedeného výzkumu zjištěn vztah mezi délkou nezaměstnanosti a LOC. Výsledek šetření ukázal, že u dlouhodobě nezaměstnaných osob převažuje externí LOC nad interním. Díky těmto výsledkům byla potvrzena hypotéza č. 2. Výsledek je podpořen odbornou literaturou (viz diskuze).

Výsledky tohoto výzkumu mohou být použity jako informativní zdroj při práci s klienty na úřadech práce nebo při práci a poradenství s nezaměstnanými lidmi. Pro zvýšení validity, by bylo vhodné výzkum rozšířit na větší počet respondentů různých věkových skupin. Myslím si, že výsledek šetření, který ukazuje většinu nezaměstnaných externě zaměřených, nabádá k tomu, abychom jako sociální pracovníci dokázali klienty více motivovat a probudit v nich pozitivní a aktivní přístup při hledání zaměstnání a také při změně své sociální situace.

V úplném závěru bych rád podotkl, že při studování a hledání zdrojů, které by se věnovaly problematice LOC u nezaměstnaných lidí jsem bohužel narazil pouze na malé množství české literatury, která by tuto problematiku blíže rozebírala. Myslím si, že kdyby toto téma bylo v budoucnu více rozepsáno v české literatuře a bylo obsaženo ve více sociologických výzkumech, mělo by to pozitivní vliv na práci s touto cílovou skupinou.

9 Seznam použitých zdrojů

1. BLATNÝ, M., 2010. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada. 304 s. ISBN 978-80-247-3434-7.
2. DIXON, D. N., et al., 1976. *Dimensionality of Three Adult, Objective Locus of Control Scales*. *Journal Of Personality Assessment*, 40(3), 310. ISSN 0022-3891.
3. FURNHAM, A., 1986. Economic Locus of Control. *Human Relations*. 39(1), 29–43. doi: [10.1177/001872678603900102](https://doi.org/10.1177/001872678603900102).
4. GIDDENS, A., et al., 2013. *Sociologie*. Praha: Argo. 1052 s. ISBN 978-80-257-0807-1.
5. GOFFMAN, E., 2003. *Stigma: poznámky k problému zvládání narušené identity*. Praha: Sociologické nakladatelství Most. 168 s. ISBN 80-86429-21-0.
6. GOLDSMITH, A., et al. 1995. Are being unemployed and being out of the labor force distinct states? A psychological approach. *Journal of Economic Psychology*. 16(2), 275-295. ISSN 0167-4870.
7. HALPERT, R., HILL R., 2011 *A researcher's guide to some of the comm only used Locus of Control scales* In: *The Locus of Control Construct's Various Means of Measurement* [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: http://www.bwgriffin.com/gsu/courses/edur9131/content/LocusOfControlMeasures_Halpert2011.pdf
8. HENDL, J., et al., 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál. 373 s. ISBN 978-80-262-1192-1.
9. HOLMAN, R., 2016. *Ekonomie*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck. 720 s. ISBN 9788074002786.
10. CHRÁSKA, M., 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. vydání. Praha: Grada. 256 s. ISBN 978-80-247-5326-3.
11. JUREČKA, V., et al., 2010. *Mikroekonomie*. Praha: Grada. 359 s. ISBN 9788024732596.
12. KEBZA, V., 2005. *Psychosociální determinanty zdraví*. Praha: Academia. 264 s. ISBN 80-200-1307-5.
13. KNOOP, R., 1981. Age and correlates of locus of control. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 108(1), 103–106. ISSN: 0022-3980.

14. KREBS, V., et al., 2007. *Sociální politika*. 4. vydání. Praha: ASPI, a. s. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1
15. KŮBELOVÁ, V., KAJANOVÁ, A., 2009. Využití internetu pro získání výzkumných dat sociologického charakteru od specifických cílových skupin (minority, subkultury). *Kontakt*. 2, 401-405. ISSN 1212-4117.
16. LEFCOURT, H. M., 2017. *Locus of control*. 2. issue. Great Britain: Taylor & Francis Ltd. 268 s. ISBN 9781138167216.
17. LEFCOURT, H. M., MARTIN, R. A., & SALEH, W., 1984. Locus of control and social support: Interactive moderators of stress. *Journal of Personality and Social Psychology*, 378–389. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.47.2.378>
18. LEVENSON, H., 1973. Multidimensional locus of control in psychiatric patients. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 41(3), 397–404. ISSN: <https://doi.org/10.1037/h0035357>
19. LEVENSON, H., 1975. Multidimensional locus of control in prison inmates. *Journal of Applied Social Psychology*, 5(4), 342–347. ISSN: 0021-9029.
20. LINDEROVÁ, I. et al., 2016. *Úvod do metodiky výzkumu*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 69 s. ISBN 978-80-88064-23-7.
21. MAREŠ, P., 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství 172 s. ISBN 80-86429-08-3.
22. MAREŠ, P., et al. 2003. Dlouhodobě nezaměstnaní - životní situace a strategie. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 39(1), 37-54. doi: 10.13060/00380288.2003.39.1.04
23. MUSIL, P., et al., 2008. *Ekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 412 s. ISBN 978-80-7380-126-7
24. NAKONEČNÝ, M., 2009. *Sociální psychologie*. 2. vydání. Praha: Academia. 500 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
25. PLHÁKOVÁ, A., 2011. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia. ISBN 8020014993.
26. POŠTA, V., et al., 2015. *Strukturální míra nezaměstnanosti v ČR*. Praha: Management Press. 83 s. ISBN 978-80-7261-296-3.
27. POTŮČEK, M., 2009. *Nezaměstnanost je sociální zlo*. In: Blog.aktuálně.cz [online]. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/martin-potucek.php?itemid=7735>

28. ROTTER, J. B., 1954. *Social learning and clinical psychology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall. doi:10.1037/10788-000
29. ROTTER, J. B., 1966. Generalised expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs*, 80, 1-28. Doi: 10.1037/H0092976
30. SEKERKA, B., 2007. *Makroekonomie*. Zeleneč: Profess Consulting. 488 s. ISBN 8072590506.
31. SCHIEMAN, S., TURNER, H., A., 1998. Age, disability, and the sense of mastery. *Journal of Health and Social Behavior*, 39, 169–186 s. doi: 10.2307/2676310
32. SCHILLER, B., 2004. *Makroekonomie dnes*. Brno: Computer Press. 432 s. ISBN 80-251-0169-x.
33. SCHRAGGEOVÁ, M. 2011. *Nezaměstnanost v psychologických súvislostiach*. 1. vydání. Nové Zámky: PSYCHOPROF. 115 s. ISBN 987-80-89322-08-4.
34. ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, B., 2002. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada. 240 s. ISBN 8024790068.
35. ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, B., et al., 2013. *Nezaměstnanost*. 2. Vydání. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-4282-3.
36. Tiggemann, M., & Winefield, A., H., 1984. The effects of unemployment on the mood, self-esteem, locus of control, and depressive affect of school-leavers. *Journal of Occupational Psychology*, 57(1), 33–42. ISSN: 0305-8107.
37. VÁCLAVÍKOVÁ, A., et al., 2009. *Problematika trhu práce a politiky zaměstnanosti: [studijní materiály pro kombinované studium Veřejná správa a regionální politika]*. Opava: Optys. 149 s. ISBN 978-80-85819-76-2.
38. VEISOVÁ, E., et al., 2001. 11th September - The International Communication on-line Survey. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*.
39. VLČEK, J., 2005. *Ekonomie a ekonomika*. 3. vydání. Praha: ASPI. 560 s. ISBN 807357103x.
40. VODÁKOVÁ, J., et al., 2014. *Zpracování závěrečných prací*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 60 s. ISBN 978-80-7290-652-9.
41. VÝROST, J., et al., 2001. *Aplikovaná Sociální psychologie*. 2. vydání. Praha: Grada. 260 s. ISBN 80-247-0042-5.
42. VÝROST, J., et al., 2008. *Sociální psychologie*. 2. vydání. Praha: Grada. 404 s. ISBN 978-80-247-1428-8.

43. WALLSTON, K., A., WALLSTON, B., DEVELLIS, R., 1978. Development of the Multidimensional Health Locus of Control (MHLC) Scales. *Health Education Monographs*, 6(1), 160–170. doi: [10.1177/109019817800600107](https://doi.org/10.1177/109019817800600107).

10 Seznam příloh

Příloha 1- Ukázka použitého dotazníku (česká verze)

Příloha 2- Ukázka originálního dotazníku J. B. Rotter (anglická verze)

Dobrý den, jsem student třetího ročníku sociální práce na Zdravotně-sociální fakultě Jihočeské univerzity. V této době provádím výzkum k mé bakalářské práci s názvem Locus of control u nezaměstnaných osob. Výzkum se týká nezaměstnaných lidí a jejich motivace, v anglickém jazyce se tento termín označuje jako locus of control. Chtěl bych Vás tímto poprosit, o vyplnění mého dotazníku, abych mohl pokračovat v mém výzkumu. Dotazník je **anonymní** a určený osobám registrovaným na ÚP v okrese Český Krumlov proto Vás poprosím, abyste se na dotazník nepodepisovali a dále pokračovali podle instrukcí uvedených níže. V případě zájmu o výsledky mého výzkumu mě můžete kontaktovat na tento e-mail vyzkumlocusofcontrol@gmail.com. Předem děkuji za pravdivé vyplnění níže uvedeného dotazníku.

Dotazník škála I- E

Věk..... Pohlaví: Muž – Žena

Nejvyšší dosažené vzdělání:

- Základní
- Střední s výučním listem
- Střední s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

Jak dlouho jsem nezaměstnaný: a) Krátkodobě (méně než 1 rok) b) dlouhodobě (déle než 1rok)

Instrukce: V dotazníku jsou vždy uvedeny dvojice tvrzení. Z každé dvojice si prosím vyberte jedno tvrzení, které nejvíce odpovídá Vašemu osobnímu názoru. Svou odpověď prosím označte zakroužkováním čísla a písmena u dané otázky. V tomto dotazníku neexistují správné a špatné odpovědi. Správná odpověď je každá, která pravdivě vyjadřuje Váš osobní názor.

1. a) Smůla bývá příčinou mnoha nešťastných příhod v životě člověka.	1. b) Lidé se dostávají do neštěstí kvůli chybám, kterých se dopouštějí.
2. a) Jedním z nejvážnějších důvodů proč dochází k válkám, je nedostatečný zájem lidí o politiku.	2. b) Války budou vždy, bez ohledu na to, jak hodně se jim budou lidé snažit zabránit.
3. a) Konec konců, lidem se dostává takové úcty, jakou si zasluhují.	3. b) Že i lidská hodnota zůstává často nepoznaná, ať se člověk jakkoli snaží.
4. a) Většina studentů si neuvědomuje, do jaké míry jsou jejich známky ovlivněny náhodou.	4. b) Názor, že učitelé jsou ke studentům nespravedliví, je nesmyslný.
5. a) Schopní lidé, kteří se nestali vedoucími, nevyužili dostatečně své příležitosti.	5. b) Bez opravdového štěstí se nikdo nemůže stát úspěšným vedoucím.

6.a)	I když se velmi snažíte, někteří lidé Vás stejně nemají rádi.	6.b)	Lidé, kteří nedokáží, aby je ostatní měli rádi, neumějí jednat s lidmi.
7.a)	Často jsem zjistil, že se stane, co se má stát.	7.b)	Slepá víra v osud mi nikdy nepřinesla takový úspěch, jako rozhodnutí pro určitý způsob chování.
8.a)	Průběh zkoušky je velmi ovlivněn náladou zkoušejícího.	8.b)	Když je student dobře připraven, zřídka se stane, že zkouška dopadne špatně.
9.a)	Úspěch je výsledkem usilovné práce, štěstí s ním souvisí velmi málo nebo vůbec ne.	9.b)	Člověk může získat dobré zaměstnání, když ví, na koho se má obrátit.
10.a)	Průměrný občan může ovlivnit rozhodnutí úřadů.	10.b)	Tento svět ovládají někteří mocní a obyčejný člověk tomu může sotva zabránit.
11.a)	Když si dělám plány, jsem si téměř jistý, že je dovedu uskutečnit.	11.b)	Není vždy rozumné plánovat daleko, protože většinou mnohé věci závisí na vnějších okolnostech.
12.a)	Často se rozhodujeme náhodně asi tak, jako když si někdo hodí mincí.	12.b)	Pro mne platí, že když dosáhnu toho, co jsem si umínil, souvisí to se štěstím velmi málo, nebo vůbec ne.
13.a)	To, zda se někdo stane vedoucím závisí na šikovnosti a schopnosti, štěstí s tím má společného velmi málo, nebo vůbec nic.	13.b)	To, zda se někdo stane vedoucím, závisí na tom, zda měl štěstí být první na správném místě.
14.a)	Aktivní účastí na politických a společenských událostech mohou lidé kontrolovat světové dění.	14.b)	Co se týče světových událostí, většina z nás je objety sil, které nemůžeme poznat ani ovládnout.
15.a)	Ve skutečnosti neexistuje nic takového jako je „štěstí“.	15.b)	Většina lidí si neuvědomuje, nakolik jsou jejich životy ovlivňovány náhodnými událostmi.
16.a)	Je těžké poznat, zda Vás někdo má nebo nemá rád.	16.b)	Počet Vašich přátel závisí na tom, zda jste dobrý člověk.
17.a)	Obyčejní lidé mohou těžko kontrolovat věci, které se dějí „za dveřmi úřadů“.	17.b)	Neustálým úsilím se dá odstranit „protekciónářství“.

APPENDIX F: ROTTER'S LOCUS OF CONTROL SCALE

For each question select the statement that you agree with the most.

1. a. Children get into trouble because their parents punish them too much.
b. The trouble with most children nowadays is that their parents are too easy with them.
2. a. Many of the unhappy things in people's lives are partly due to bad luck.
b. People's misfortunes result from the mistakes they make.
3. a. One of the major reasons why we have wars is because people don't take enough interest in politics.
b. There will always be wars, no matter how hard people try to prevent them.
4. a. In the long run people get the respect they deserve in this world
b. Unfortunately, an individual's worth often passes unrecognized no matter how hard he tries.
5. a. The idea that teachers are unfair to students is nonsense.
b. Most students don't realize the extent to which their grades are influenced by accidental happenings.
6. a. Without the right breaks one cannot be an effective leader.
b. Capable people who fail to become leaders have not taken advantage of their opportunities.
7. a. No matter how hard you try some people just don't like you.
b. People who can't get others to like them don't understand how to get along with others.
8. a. Heredity plays the major role in determining one's personality
b. It is one's experiences in life which determine what they're like.
9. a. I have often found that what is going to happen will happen.
b. Trusting to fate has never turned out as well for me as making a decision to take a definite course of action.
10. a. In the case of the well-prepared student there is rarely if ever such a thing as an unfair test.
b. Many times exam questions tend to be so unrelated to course work that studying is really useless.

Zdroj: Rotter, J. B. (1966) Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. Psychological Monographs: General and Applied, 80, 1-28.

11 Seznam zkratk

- 1* locus of control (LOC)
- 2* interní (I)
- 3* externí (E)
- 4* úřad práce (ÚP)